

MERSİN SANAT EDEBİYAT

MART / NİSAN / MAYIS

YIL : 2024

SAYI : 11

KAZIM ALDOĞAN - GÜLTEKİN EMRE - ALİ F. BİLİR - CEMAL SAKALLI - AYDAN YALÇIN
ARSLAN BOZDEMİR - ÂŞIK BEÇARE (TAMER AÇIKALIN) - BEDRİYE KORKANKORKMAZ
BURCU ALPAY - DURAN AYDIN - HİLMİ DULKADİR - ŞAHİN TAŞ
ENGİN KÜKRER - MUSTAFA EMRE
ABİDİN YAĞMUR - FAİK KANATLI - FAHRİ ÖNER - ERKAN ÖZAYDIN
F. SAADET BİLİR - MİNE BAHÇECİ - TURGAY DEĞİRMENCİ - KUBİLAY ALTUNTAŞ
HASAN BURAK BERBER - NAFİZ NAYIR - NAZMİ BAYRI - KEMAL KIRMIZI
HARUN ÖZMEN - ZAFER ÖNLER - RAMAZAN ESME - CELALKARACA - REMZİ KARABULUT
ETEM ÇALIŞKAN - GENÇAY KASAPÇI - AHMET YEŞİL - ÖMER ÖZGEN

KAZIKLI'DAN YEŞİLOVA'YA

ORHAN
ÖZDEMİR

MERSİN SANAT EDEBİYAT

ÜÇ AYLIK SANAT EDEBİYAT DERGİSİ
Sahibi
MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
O. Erkan Özaydın

Editörler
O. Erkan ÖZAYDIN - Ali F. BİLİR
Ferhat İŞLEK - Orhan ÖZDEMİR

Yayın Kurulu
Ali F. BİLİR - Orhan ÖZDEMİR
Aydan YALÇIN - Ferhat İŞLEK

Kapak
REMZİ KARABULUT
tuval üzerine akrilik
Dergi Tasarım ve Mizanpaj
Erkan Özaydın
İletişim:
Tel: 0536 771 51 59
erkanozaydin48@gmail.com
www.mersinsanatedebiyat.com

Sürdürüm İçin Yıllık 'Bağış'
500TL gereklidir. Dergimize kargo adresi ve
telefonunuzu bildiriniz.
Pdf Sürdürüm İçin Bağış 150 TL
MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ
İş Bankası Mersin Merkez Şube
IBAN NO: TR41 0006 4000 0016 6003 2674 31
Basım Yeri:
Parkur Form Ofset Matbaacılık
Merkez San. Sit.1341. Cad. No: 45
İvedik OSB, Yenimahalle - ANKARA
Sertifika No:42235
ISSN No: 2791-7762
Basım Tarihi:
Mayıs 2024
Temsilciler:

Adana - Kubilay ALTUNTAŞ - İzmir - Ferhat İŞLEK

Mersin Sanat Edebiyat Derneği'nin süreli yayın organıdır. Yayımlanan yazı ve şiirlerden yazarı sorumludur. Dergiye gönderilen yazılar iade edilmez. Dergimiz ticari amaçlı olmadığı için yazıları dergide yayımlanan yazarlara telif ödenmez. Dergide yer alan yazılar bütün kullanılmaz, altıntılarda ise derginin adının ve sayfasının belirtilmesi zorunludur.

Editörden...

Uzun yıllar 'Kıyı' dergisinin kültür sanat danışmanlığını üstlenen ustamız Ahmet Özer, ilk sayımız çıktığında aramış, dergimizin daha nitelikli olması için önerilerini iletmişti.

Celal Karaca, Mart / 2024'te çıkan, imzalayıp gönderdiği "Aramızda Kalmasın" kitabında Ahmet Özer'in dergicilik konusunda röportajına yer vermiş;

"Dergicilik zor zanaat. Dergi çıkaran arkadaşlarımızın çilesi büyük. Köroğlu'nun 'Tüfek icat oldu, mertlik bozuldu' sözünün ekseninde şunu belirteyim: Bilgisayar çıktı işler karıştı.

"Kıyı'yı yönetirken gelen yazıların çoğunu neredeyse yeniden yazardık. Yazı gönderen arkadaşlar onu bir kez çıktı alıp okuma gereksimi duymuyor. Olan da editöre oluyor. Yazılar yayımlandıktan sonra yazısıyla ilgili görüş bildiren belki de tek kişi olmuştur. Kıyı'nın ikinci sayfasında bu konuyu kaç kez yazmışımdır.

"Bunun yanı sıra bir yazının boyutunu düşünerek dergiye göndermek gerekiyor. Uzun yazılar, yönetmenin başını ağrıttıyor. Bir yazı için 4-5 içeriği gözden çıkarmanız gerekiyor. Dergicilikte 'taze' konulara gereksinim var. Herkesin yazdığı, üzerine onlarca kişinin görüş bildirdiği bir konuyu sizin de ele almanızın bir anlamı yok. O konuda çok özgün, farklı bir belge bulabilmişseniz olabilir, yoksa tekrar oluyor. O nedenle özgün konuları çok önceden kimi kalem erbabına ısırmak gerekiyor.

"Dergi her sayıda okurunu şaşırtmalı. İnsanların size yolda rastladığında yazısının ne zaman yayımlanacağını, yayımlanıp yayımlanmayacağını sorup, aldığı yanıt olumsuzsa yüz asacağını düşünmek insanın moralini bozuyor. Gönderilen içerikler ilkelinize aykırıysa anında yanıt vermek gerek. Dergide uzun zaman bekletip bir içeriği reddetmek iyi değil. Bu durum aynı içeriğin birkaç dergiye gönderilmesine de yol açıyor ki bu da etik değil.

"Onca dergiyi çıkaranları anarak saygıyla okuyor dergiyi, biriktiriyoruz. 40'lı 50'li yıllarda dergi çıkaranlar da bizim gibi bu işin sevdalılarıydı. Ancak işin gerçeği, burada ilkeli bir tutum gerekiyor. Ödün vermeden, iyi içerik yayımlayarak, okuru da yazarı da küstürmeden... Dergi yöneticilerinin çok da sevildiğini söyleyemem. Ancak yayımcı kaybetse de edebiyat kazansın, derim."

Okurlarımıza ve yazarlarımıza sevgimi gönderiyorum.

Erkan Özaydın

İÇİNDEKİLER

Kazım Aldoğan	Psikiyatrinin Odasından Çıkan Distopya Zeno'nun Bilinci / 3-4
Gültekin Emre	14. Gün / Şiir / 5
Ali F. Bilir	Sen Gideli / Şiir / 6
Cemal Sakallı	Ayfer Tunç ve Murat Gülsoy'un "Diyaloglar" Söyleşileri ve "Yeni Dünya Edebiyatı" Üzerine Bazı Notlar / 7-9
Aydan Yalçın	Kanatlarımı Kesmedim Anne / Şiir / 10
Arslan Bozdemir	Mahzuni / 12-12
Âşık Beçare (Tamer Açıklan)	Mahzuni / Şiir / 12
Bedriye Korkankorkmaz	Üretmenin Yazarı ve Ozanı : Hasan Akarsu / 13-15
Burcu Alpay	Madam Bovary Benim! / 16-17
Duran Aydın	Yaz Gelmeye Seni İster / Şiir / 17
Hilmi Dulkadir	Etem Çalışkan ve Denize Atılan Tabloları / 18-20
Şahin Taş	Örs / Şiir / 20
Abidin Yağmur	Annemin Mendili / Öykü / 21-22
Hasan Burak Berber	Kurşun / Şiir / 22
Faik Kanatlı	Özgürlük Sosyalleşmesi 23-25
Ramazan Esmer	Orhan Özdemir'in "Başka Bir Şey Demedi" Adlı Öykü Kitabı Üzerine Bir İnceleme / 26-27
Fahri Öner	Yabancılar / Öykü / 28
Erkan Özaydın	Doksan Dokuz / Öykü / 29-30
Turgay Değirmenci	Balkonda / Şiir / 30
F. Saadet Bilir	Kazıklı'dan Yeşilova'ya / 31-33
Mine Bahçeci	Kimin Adı Yaşamak / Şiir / 33
Kubilay Altuntaş	Mileci Kara Ömer / Öykü / 34-35
Harun Özmen	Ölürken / Şiir / 35
Nafiz Nayır	Yazmak / 36-37
Nazmi Bayrı	Mezar Kopması / Öykü / 38-39
Celal Karaca	Baki Sarısakal: "Araştırmacı - Yazarın, Tarih Araştırmacısının Bir Takım İdealleri Olması Gerekir" / 40-42
Engin Kükrer	Babam Gelince / Öykü / 43-45
Mustafa Emre	Adım Adım Yürüyüş / Şiir / 45
Zafer Önler	Sosyal Medya / Roman Önerileri / 46
Kemal Kırmızı	Sesimi Duyan Var mı? / 47-48

PSİKİYATRİNİN ODASINDAN ÇIKAN DİSTOPYA ZENO'NUN BİLİNCİ

KAZIM ALDOĞAN

Svevo'nun bu eserde Psikanalize yönelik bir eleştirisi yok aslında, O'nun yaşamında da psikanalizin önemli bir yer tuttuğunu biliyoruz. Svevo'nun bu eserdeki başarısı mükemmel bir bilinç okuma yeteneğinin olmasıdır. İnsan, hatalarının, egolarının ve hırslarının zaman zaman kurbanı olur. Bunlar Zeno'da fazlasıyla var. Svevo'nun marifeti Zeno metaforu ile bunlarla hesaplaşmak olacaktır.

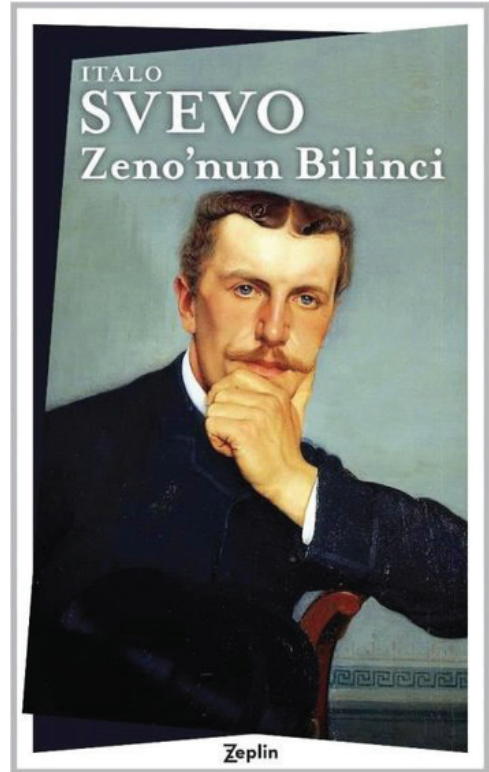
Çağ kriz ve depresyon çağı, olur ya bir gün kendinizi depresyonda olduğunuzu hissettiniz ve bir psikiyatri kliniğine gittiniz. Doktorunuz size hemen biyografinizi yazmanızı istedi, ne yazdınız, hiç düşündünüz mü?

Zeno'nun dediği gibi; kendinizle ilgili hayaller kurup bunların sizi yönlendirmesine mi izin verirdiniz, yoksa önce sizi dünyadan soyutlayan, mavi gökyüzüne bakarken adeta bir karabulut kümesi görmenize neden olan o ilaçları mı tercih ederdiniz?

İtalyan edebiyatının en önemli yazarlarından Italo Svevo'un muhteşem eseri 'Zeno'nun Bilinci' kitabının kapağını açıp yirmi sayfa okuduktan sonra muhtemelen siz de benim gibi kendinize böyle bir soru yöneltirdiniz?

James Joyce, Franz Kafka, Marcel Proust gibi yazarlarla birlikte modern edebiyatın en önemli yazarı olan Italo Svevo, İtalyan edebiyatının dünyadaki egemen kanon döngüsünün gölgesinde kalması nedeniyle, muhtemelen hak ettiği ilgiyi görememiş.

Svevo adını, Freud'dan etkilenerek yazdığı 'Zeno'nun Bilinci' kitabı Nazlı Birgen'in mükemmel tercümesiyle Zeplin yayınlarından çıktı. Türkiye'de bir tercüme kaosunun olduğunu bildiğim için, alırken endişeliydim ama tekrar edelim, Nazlı Birgen'in tercümesi mükemmel.

Psikiyatrist S'nin ısrarı üzerine kaleme aldığı itiraflarında, Zeno Cosini bir iş insanı ve aynı zamanda nevrotik kişiliğinin bütün özelliklerini taşıyor. Zeno'nun Bilinci, modernitenin yabancılaştırdığı insanın bir distopyasıdır aslında.

Zeno'nun bilincinden aktarılan romanda

Italo Svevo, babasından kalan şirkette ticaretle uğraşırken, modern çağın ürettiği "artı değer" insan tipolojisinin içinde bulur kendisini. İş yaşamındaki başarısızlığın nedenini o dünyaya ait olmadığına bağlar.

*'Yüksek Ticaret Okulu'ndan mezun olma-
ma rağmen, koca bir ticarethanenin her yönüyle
doğru işleyişinin sorumluluğunu tek başıma üst-
lenmekte yine tereddüt ediyorum. Tüccarın hiçbir
şeye ihtiyaç duymadığı doğru; öyle ya, kantar
lazımsa kantarcıyı, yasaları anlamazsa avukatı,
hesap defterini tutması için muhasebeciyi görev-
lendirir. Fakat şirket muhasebesini işin henüz
başında tamamen yabancı birinin eline bırakmak
da zor geliyor doğrusu'* (S.82)

İş yaşamında başarısız olan Svevo, 'Zeno'nun Bilinci'nin yayınlamasından dört yıl sonra (1928) trafik kazasında ölür ve arkasında bu muhteşem distopik eseri kalır. Svevo ayrıca 1900 yılında Freud'un "Düşlerin Yorumu" adlı eserini de İtalyancaya çevirir.

Zeno, Doktor S. tarafından psikanaliz seanslarına tutulur, doktorun önerisiyle yaşam öyküsünü bir defterde toplar. Fakat daha sonra seanslara katılmaz. Doktor S., Zeno'ya öfkelenir ve bu notları yayımlar. Kitabın sonunda Zeno da zaten bu psikanaliz seanslarının gereksizliğinden yakını. Svevo'nun bu eserde Psikanalize yönelik bir eleştirisi yok aslında, O'nun yaşamında da psikanalizin önemli bir yer tuttuğunu biliyoruz. Svevo'nun bu eserdeki başarısı mükemmel bir bilinç okuma yeteneğinin olmasıdır. İnsan, hatalarının, egolarının ve hırslarının zaman zaman kurbanı olur. Bunlar Zeno'da fazlasıyla var. Svevo'nun marifeti 'Zeno' metaforu ile bunlarla hesaplaşmak olacaktır.

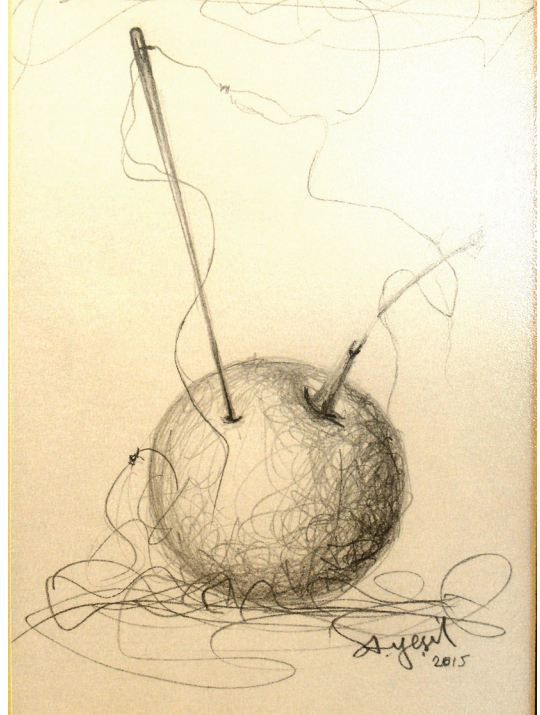
*"Öfkeyle arkamı döndüm. Henüz başla-
madığım konuşmamı bölmeye cüret eden kimdi?
Daha sakalları bile çıkmaya başlamamış toy,
esmer ve beyaz tenli bir delikanlı, tedirgin göz-
lerle Ada'ya bakmaktaydı. Tüm kalbimle benden
yardım dilemesini umarak, ben de bakışlarımı ona
çevirdim. Yalnızca bir hareketiyle o gencin üzerine
atlayıp bu küstahlığının hesabını sormaya hazır-
dım. Hele bir de ısrar etseydi...Dizginlerimden
boşanıp kaba kuvvete başvurmama izin verilmesi*

*halinde, tüm sıkıntılarımdan bir anda kurtulabilir-
dim". (s.126)*

Zeno'nun bilincinden ortaya dökülen bu kişilik sorunu, bir hastalık üzerinden meşrulaştırılmaya çalışılsa da aslında, hayatın kendisinin de bir hastalık olduğunun vurgulanması belki de tekrar tekrar psikanalize başvurulması gereken bir konu olarak, eserin ayrıntılarında yer yer okuyucuyu 'Sokratik sorular'la baş başa bırakıyor. Madalyonun bir de ters tarafı var; Zeno'dan yansıyan insani hatalar, günahlar ve arzularla anlam bulan iç dünyamızın soyutlamalarından kurtulmamamızın nedeni nedir acaba? Eserde, Zeno sık sık bu bloklarla karşılaşır, fakat durmadan konuşur ve bir anlamda o içine düştüğü labirentte bir yol, bir çıkış arar.

*"Kendimi çözümlemeye. sonunda daha
mantıklı bazı kararlar almaya başladım. Benzer
bir durumun yeniden yaşanmasını engellemek
adına en kısa zamanda kaybettiğim ilişkiye benzer
bir diğer ilişkiye başlamayı düşündüm. Demek ki
buna ihtiyacım vardı."* (s. 313)

Hayata, belki de kendimizi çözümlemeye başlamakla anlam katabiliriz.

Desen: Ahmet Yeşil

GÜLTEKİN EMRE

14. GÜN

Yapraklarım mikropları öldürüyor. Yapraklarım karaciğeri koruyor.
Daha ne çok işe yarıyorum ben!
Ya zeytinlerim, ya onlar?
Kimseyi öldürmüyor, kimseyi, tersine ömrü uzatıyor, ömürleri
Gövdeme bakın anlarsınız. Neler çektiğimi bu hayattan
Oysa barış içinde yaşamaktır tek düşüncem.
Kimseyi kırmadan, üzmeden, ağlatmadan
Ve elbette öldürmeden çocukları, kadınları
Ben insanlığın sağlığı için varım, yaşarım, yaşıyorum.
Bunu bir anlasalar da kesip durmasalar bizi, doğa katliamı yapmasalar
denize nazır siteler için...ah içim çok dolu, çok dolu...

Ben, bilin artık
Uzatıyorum ömrü
Ben ki, şifayım

Desen: Ataç Elalmış

ALİ F. BİLİR

SEN GİDELİ

Abdülkadir Bulut'a

Yolunu beklemekte
'direniş günleri' arkadaşların
ince bileklerinde
kelepçe izi.

Zeytin silken köylüler
derinden bir "offf!" çekerek
gözlüyor yolunu
Toroslar sensiz.

Terzi Adil unutmamış seni
sefertasında yaprak sarma
koltuğunun altında
yün battaniye
üşümeyesin diye.

Baban Ayneli Aziz
hak geçirmez değirmenci
cigara üstüne cigara sarmakta
dağlara, göç yollarına
çevirmiş başını.

Ak saçlı Habibe
gün görmüş Yörük kadını
annen,
bağrış çığrış
diz dövmeekte.

Sevgili eşin
Umarsız Penelope ve
oğulların iki yaralı ceylan
umut örmekteler
acının gergefinde.

Köyün Akine
Akdeniz ve Dragon Çayı
eli böğründe
seni beklemekte.

AYFER TUNÇ VE MURAT GÜLSOY’UN “DİYALOGLAR” SÖYLEŞİLERİ VE “YENİ DÜNYA EDEBİYATI” ÜZERİNE BAZI NOTLAR

CEMAL SAKALLI

Marshall Berman “Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor” adlı kitabında, Faustyen bir modern çağdan bahseder. Kitap her şeyin dönüştüğü, katı olanın buharlaştığı bir dünyayı betimler. Bu ifade Karl Marks’tan alınmıştır. Marks “sınıfların katı sınırları buharlaşıyor” demişti. Haklı da çıktı. Ancak modern hayatın getirdiği başka katılıklar oluştu ve bu katılıklar devam ediyor.

Çağdaş modern edebiyatımızın iki önemli ismini, Sayın Ayfer Tunç ve Sayın Murat Gülsoy’u Mersin’de ağırlamanın gurunu yaşadık. Yazarlarımızın hem bizim edebiyatımız hem dünya edebiyatı tarihi açısından çok özgün ve öncü etkinlikleri olan “Diyaloglar” söyleşisinin İlkbahar 2024 programını (Clarice Lispector: Yıldızın Saati) Mersin’de yapmış olmaları, Mersin açısından çok kıymetlidir. Mersin artık sadece yerel edebiyatla, ulusal edebiyatla yaşamıyor; yazarlarımızın bu etkinliğiyle çağdaş dünya edebiyatının öncü yapıtlarıyla da bir bağ kuruyor.

“Diyaloglar” etkinliğinin hem ulusal edebiyat tarihi hem de dünya edebiyatı tarihi için özel bir anlamı olduğunu vurgulamalıyım. Bu anlamı görünür kılmak için edebiyat tarihimizdeki edebi polemikleri hatırlatmak yararlı olacak. Cumhuriyet döneminin birinci polemik konusu eski-yeni edebiyat kavramı olmuştur. Birinci ve ikinci yeni tartışmalarıyla birlikte edebiyatımızda imgenin keşfinin yaşandığı, şiirde imgenin keşfiyle edebiyatımızda modern şiirin başladığı söylenebilir. İkinci tartışma konusu milli edebiyattır. Milli edebiyat düşüncesi çerçevesinde yerli ve bize özgü bir temanın, hikâyenin, hatta karakterlerin yaratılması bile tavsiye edilmiştir. Bir diğer konu ise Goethe’nin ürettiği ve edebiyat tarihine armağan ettiği dünya

edebiyatı kavramıdır. Ne zaman dünya edebiyatı mertebesinde bir yazarımız, bir yapıtımız olacak? sorusu ortaya atıldığında, 1950’li yıllarda önemli bir özeleştirinin de yapıldığı görülür. Yazarların okuma eksikliği. Sorunun cevabı şöyle verilir: “Dünya edebiyatı okunmuyor ki bizden bir dünya edebiyatı çıksın”.

Ayfer Tunç ve Murat Gülsoy tarafından 2013 yılından beri sürdürülen “Diyaloglar: Dünya Edebiyatından Okumalar” edebiyat kültürümüzün geldiği seviyeyi göstermesi açısından bir milat oluşturuyor. Artık yazarlarımız entelektüel bir etkinlik olarak çok bilinmeyen fakat dünya edebiyatına özgün katkılar sunan yapıtları okuyor, onlar üzerine kafa yoruyor, konuşuyor, bu yapıtları güncel deneyimlerimize, okuma kültürümüze dâhil ediyorlar. Hasan Ali Yücel döneminde dünya edebiyatının klasiklerini dilimize kazandırmak için geliştirilen kültür politikasının dünyada eşi benzeri yoktu. Bugün ise “Diyaloglar” etkinliğinin dünyada başka bir örneği yoktur.

Etkinliğin başlığı ve yöntemi olan “Diyalog” kavramını iki yazarın bir konu etrafında karşılıklı konuşması, görüş alışverişinde bulunması olarak anlamak eksik olur. Bilindiği gibi “Diyalog” ya da “Söyleşim” dünya edebiyatının kurucu kavramıdır ve iki temel alt başlıktan oluşmaktadır: Etki ve alımlama. Yazar bir başka

"Ayfer Tunç-Murat Gülsoy-(Foto:Erkan Özaydın)

yazardan, ulusal edebiyatlar başka edebiyatlardan etkilenir, yararlanır ve kendi özgünlüğüne ulaşır. Dünya edebiyatı ulusal edebiyatlar arasında gerçekleşen diyaloglarla, söyleşimlerle, etkiler, etkileşimler, alımlamalarla, farklı okumalar ve yorumlarla oluşan bir edebiyattır. “Diyaloglar” etkinliği bu anlamda da manidardır. Söyleşiyi izleyenler sadece okur olarak iki yazarın bir yapıt üzerine okuma notlarını değil, yazarlar arasında bir söyleşime, etkileşime de tanıklık ediyorlar. O nedenle “Diyaloglar” yazarlarımız ve konulaştırdıkları yapıtlar arasında söyleşim, etkileşim pratiği olarak de değerlendirilebilir.

Yeniden vurgulamakta yarar var. “Diyaloglar: Dünya Edebiyatından Okumalar” benzeri olmayan, olması ihtimali de oldukça zayıf olan bir söyleşi etkinliğidir. Çünkü bu etkinlik için iki yazar hem yazar hem okur kimliğiyle bir araya gelebilmişlerdir. İki yazarın okur olarak bir araya gelmesi poetik bakımdan ilginç bir deneyimdir. Yazarlarımız hem yazar olarak hem okur olarak oradadırlar ve her ne kadar okurluk deneyimlerini paylaşırsalar da, aslında dolaylı olarak yazarlık deneyimine ilişkin de önemli ipuçları sergilemektedirler. Bu söyleşiler “okur olarak yazar” başlığı altında poetik tartışmalarına önemli bir katkılar sunacaktır.

Bu etkinliğin müstesna olduğunun anlaşılması için, dünyadaki bazı önemli poetika

etkinliklerini hatırlayalım. Harvard Üniversitesinde düzenlenen Norton Dersleri (Orhan Pamuk da burada dersler vermiş ve bu dersler yayınlanmıştır), Avrupa’da oldukça yaygın olan ve belli dönemlerde sadece üniversitelerde gerçekleşen Poetika Dersleri (Özellikle Frankfurt Dersleri ünlüdür) düşünüldüğünde, “Diyaloglar” söyleşisi okur olarak iki yazarın özgür iradeleriyle gerçekleşmektedir. Bu bakımdan oldukça özgün bir edebiyat deneyimidir. Yazarlar söyleşi öncesinde bir araya gelip ön hazırlık yapmadan, bireysel olarak okudukları yapıt üzerine yorumlar yapmakta, okuma deneyimlerini paylaşmakta, hatta yer yer farklı okudukları yerlerin altını çizmekte, günümüzde dünya edebiyatının oluşması ve alımlanmasına örnek tavrılar sunmaktadırlar. Sadece bu nedenle bile “Diyaloglar” bizim edebiyat tarihimize değil, dünya edebiyatı tarihine geçecek ve ileride adından oldukça söz ettirecek özgün ve öncü bir dünya edebiyatı tarihi olayıdır. “Diyaloglar” çağdaş modern dünya edebiyatı, okuma, etkilenme, alımlama tarihi ve estetiği konularında gelecekte yapılacak tartışmalar için adeta bir laboratuvar ortamı sunmaktadır.

Söyleşi için seçilen yapıtlar ve yazarlar ekseriyetle çağdaş modern diye nitelendirilebilecek yazarlardır ve görünen o ki, yapıtlarıyla dilde, kurguda, anlatımda edebiyat sanatına yeni bir açılım getirmişlerdir. O nedenle bu söyleşileri çağdaş modern dünya edebiyatını haritalandıran bir keşif okuması olarak görmek mümkündür.

Yazarlarımızın yaptığı bu söyleşilerde dikkat çeken bir husus vardır. Her ne kadar söyleşinin adı “Dünya Edebiyatından Okumalar” olsa da, seçkilerinde yer alan yazarlar ve yapıtları yeni bir dünya edebiyatının temsilcileri gibi gözükmemektedir.

Bu söyleşilerde fark ettiğimiz yeni dünya edebiyatı çağdaş modern edebiyattır ve klasik modernlerden farklı olarak bu edebiyatın 1960’lı yıllardan itibaren görünürlik kazandığı söylenebilir. Bu edebiyatın ayırıcı yönü, “Diyaloglar” seçkisinde açık biçimde görüldüğü gibi, yazarların çoğunlukla kadın yazarlardan oluşmaları ve ikinci bir dilde, kültürde yazmalarıdır. Örneğin Clarice Lispector, Agota Cristof, Leila Slimani vd.

Bu alanda çalışan birisi olarak, “Diyaloglar” söyleşilerini izleyene ve yapıtları okuyana kadar bu yeni durumun farkında olmadığımı itiraf etmeliyim. Çağdaş modern diye nitelendirdiğim bu yeni dünya edebiyatının öne çıkan özelliği, kaotik varoluşsal ve katı sosyolojik gerçekliktir. Bu özelliği hem Ayfer Tunç’un hem Murat Gülsoy’un, hem onların Diyaloglar seçkilerinde konulaştırdıkları yazarların yapıtlarında görmek mümkündür.

Marshall Berman “Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor” adlı kitabında, Faustyen bir modern çağdan bahseder. Kitap her şeyin dönüştüğü, katı

olanın buharlaştığı bir dünyayı betimler. Bu ifade Karl Marks’tan alınmıştır. Marks “sınıfların katı sınırları buharlaşıyor” demişti. Haklı da çıktı. Ancak modern hayatın getirdiği başka katılıklar oluştu ve bu katılıklar devam ediyor. Yaşam geçişli ve geçirgen formlarla kuruluyor bugün. Buna kalabalıklar da eklendi. Hayat hem insan hem nesne çeşitliliği bakımından kalabalıklaştı ve kalabalıklaştığı ölçüde de insan kayboldu, insanın empati duygusu eksildi. Kısaca; yaşam ve insani durumlar katılaştı. Ayfer Tunç’un “Kuru Kız” romanı katı sosyolojik gerçekliğe, Murat Gülsoy’un “Sevgilinin Geç Gelen Ölümü” kısmen varoluşsal katı gerçekliğe örnek gösterilebilir. Çağdaş modern dünya edebiyatı olarak yeni dünya edebiyatı insani durumların bu katılığını resmetmektedir. Katı gerçeklik sadece öznenin değil yazarın da katı insani ve yaşam durumlarını aşmak için gösterdiği yazma çabasında görülmektedir. Clarice Lispector ikinci bir yazar kurgulayarak adeta bu katı gerçekliği aşmak yönünde bir yöntem geliştirmiştir.

Bu toplantı serilerinin kitapları muhtemelen ileriki yıllarda yayınlanacak. Gelecekte yeni dünya edebiyatının alımlanışına ilişkin poetik tartışmalar yapılacak ve bugünkü söyleşinin metni bu tartışmalarda önemli bir kaynak işlevi görecektir. Bizler de bugün buna tanıklık ettik. Dünya edebiyatı tarihi içinde bu çok müstesna toplantının tanıkları olarak gelecekte burada bulunmanın ayrıcalığını yaşayacağız.

"Ayfer Tunç-Murat Gülsoy-(Foto:Erkan Özaydın)

AYDAN YALÇIN

KANATLARIMI KESMEDİM ANNE

bak! kanatlarımı kesmedim anne
kutsal ezgilerle susturdum
yürek çılgılıklarımı
artık ne anıların seslenişi var kulaklarımda
ne de mutlu günlerin yankısı

camdan frezyaydım anne
kambur bir evin, tahta
yılmaya yüz tutmuş balkonunda
ve umutsuz bir mahkûmun
çaresizliği sinmiş meğer
küflü zindan duvarlarıma

oysa ne güzel olmalı
yaşamın ipek dokunuşlu
parmak uçlarını öpmek

öpmek dedim de
dilimden öpen aşklar düştü usuma anne
küçük bir kuş tünedi yavaşça soluğuma
başka kafeslere sevdalanmış
durmadı, çekip gitti
teki yitmiş bir eldiven gibi
kalakaldım ardında

oysa, tanrının dudaklarıyla seslenmiştim ona

ben öykümü yeniden yazacağım anne
çiçekler fışkıracak
bedenimin yaşam artıklarından
sen de hep söylersin ya
tanrının meşalesi değil midir
yaşam dehlizinde yolları aydınlatan?

annem!
gökyüzünü gergefine geçirip
yıldız işleyen kadın
gidiyorum diye kızma bana ne olur
ben, deniz dolduramadım köpüklerine hayatın

ellerini uzatıyor artık ölüm
uzatma ellerini, demeyeceğim
bak! kanatlarımı kesmedim anne

artık ölümün gölgesinde dinleneceğim...

MAHZUNİ

ARSLAN BOZDEMİR

Âşık Mahzuni-Desen: Ömer Özgen

Temmuz başında Yozgat-Bahadın'dayız. Akşam... Arkadaşın evinin bahçedeyiz. Mangal rakı, saz, söz... Gece yarısına kadar türkülerle coşup mest olduk. Ertesi gün Trakyalı arkadaşımla Bahadın'dan ayrıldık. Arkadaşım yolda geceyi konuşup değerlendirirken şöyle bir değerlendirmede bulundu:

"Gece boyu hep hüznü parçalar söylediniz; 'Haziranda Ölmek Zor', 'Mamak Türküsü', 'Şu kanlı Zalimin Ettiği İşler', 'Uğurlar Olsun', 'Sivas'ın 'Yollarına', 'Açılın Kapılar Şaha Gidelim', 'İşte Gidiyorum Çeşm-i siyahım'..."

İnsan iki temel duyguyu yaşar: acı ve

haz...Yüzyıllardır horlanan, yakılan ezilen bir halkın çocuğu olan bizler acısı ile eğlenen, keyiflenen insanlar olduk. Acıdan damıttığımız hazla umudu yeşerttik. Bu sayede ne mutlu ki ayıp, yasak, günah cenderesine sıkıştıramadılar dedim. "Dünyanın hiçbir yerinde insan serüvenini bu denli temsil eden bir toprak bulunmaz; savaş toprağı, istila toprağı, karşılaşma toprağı ve bazen kıyım toprağı, ama aynı zamanda birlikte yaşama, sentez ve ahenkli anlaşma toprağı..."

Kadim bir toprağın çocuklarıyız. Payımıza çok acı düştü. Yine de yaşamı güzel yerinden üretmeyi, yaşamı ölüme kurban etmemeyi öğrendik. Miletli Thales, Sinoplu Diyojen, Denizlili Epiktetos, Kapadokyalı Sofiofia (ilk kadın filozof) İzmirli Heraklitos, Sivashlı Pir Sultan, Bolulu Koroğlu, Kırşehirli Neşet Ertaş, Kahramanmaraşlı Mahzuni sayesinde acıdan haz damıttık...

Her coğrafyanın bir sözü vardır, olmalıdır da...Hele de barışın yerini korku, bolluğun yerini yokluğun aldığı zamanlarda önce söz dile gelir. Hayatınızın nirengi noktasına neyi koyuyorsanız sonraki yaşamınız ona göre şekil alır. Özgürlük ve barışı dillendiriyorsanız zorlu ve çileli bir yaşam sizi bekler. Toprak mı cimri, yoksa insanlar mı kötü bilinmez. Bilinen bir şey var ki çekilen bu acıları, çileleri sazına sözüne dert edinen...

Sazı, sözü ile kaderlerimizi deşifre eden, bizi bize sade ve yalın bir dille anlatan...

Şiirleri ve bestesi ile âşıklık geleneğine bağlı...İmce ve dayanışma kültüründe mayalanan...Türkülerinde tasavvuf, inanç, sömür, yoksulluk vb. hem inanç hem yaşamın nesnel yanı ile ilgilenen...

Belleğimizin girdaplarında sancıyı hissettirip bu sancıyı, ezginin ve melodinin güzelliği ile önce öfkeye sonra sorumluluğa sonra da umuda

dönüştüren...

Diğer âşıklardan farklı olarak âşıklık geleneğinin dışına çıkarak, daha politik ve muhalif olan...

“Bazen acı bir tepki, bazen de korkunç ve şaşılacak bir alkışla karşılandım” diyen

“Sermayem derdim, servetim ahım...” dizeleri ile çileli bir yaşamın özeti...Acımız ile keyiflenmeyi öğreten bir büyük usta Mahzuni...

Değişime dair umut ve heyecanı hep vardır türkülerinde. Mahzuni’yi diğer birçok ozandan ayıran sömürsüz bir dünya özlemi içinde çıktığı toplumun patolojik yanlarını, sosyal ilişkilerini bize gösteren bir ayna görevi yapar.

Köylü yanı, kentlerin yeni sahiplerinin yalnızlığı, kente tutunma hikayeleri, alevi ve batini kültürünün tasavvufi ve sofistike yanı ile inanç boyutu, sol kültürle tanışması Mahzuni’yi halkın sesi yapmıştır.

Her türlü oyuna, senaryolara, kutuplaşma söylemlerine rağmen birlikte ahenkli yaşamayı başarıyoruz. Bu başarı destanlarımız, masallarımız, ağıtlarımız, türkülerimiz, manilerimiz sayesinde. Çünkü etnik ve inanç farklılığı olsa da bu coğrafyada hüznü bakışmalarla, evrensel ezgi ve melodilerle kucaklaşmayı öğrendik. “Hâl dili” ile anlaşmayı öğretti ozanlarımız bize.

Türküler ezilenlerde insan olduklarına dair güzel duygular uyandırıyor! “Yeter artık, bitsin çektiğimiz bu çile” dedirtiyorsa, “ben, sen, biz, onlar ne kadar da çoğuz ve ortak bir kaderi yaşıyoruz” diye düşündürüyorsa!...İnsanlar ortak ruh halini hissettiğinde umutlar çoğalır...

Aynı yürek tınısı ve ortak ruh halini uyandıran ötekini, mağduru, ezileni buluşturan, sanatının büyüsü ile halkın belleğinde silinmez iz bırakan... Yüreğin aynı acıyan yerinden yakalayan Mahzuni’ye derin bir özlem ve saygıyla...

ÂŞIK BEÇARE (TAMER AÇIKALIN)

MAHZUNİ

Susmadın türküler çaldın söyledin
Bu kötü düzene sitem eyledin
Çok acılar çektin derdi boyladın
Devrin pil sultanı oldun Mahzuni

Yiğit muhtaç olmuş dile getirdin
Yüreklerin isyanını yatırdın
Ekmeğini kor ateşe batırdın
Kederlerle doldun soldun Mahzuni

Haykırdın insanı ezen düzene
Duyurdun sesimiz oyun bozana
Haddini bildirdin kuyu kazana
Sazını yiğitçe çaldın Mahzuni

Bir Mahzuni oldun bizlere ışık
Sazın sana sözün sana yakışık
Tarihe yazıldın koca bir âşık
Katreden ummana daldın Mahzuni

Beçare’yim gitmek diler izinden
Daldığın ummandan aşkın özünden
Sanma ki ayrıldın şu yeryüzünden
Gönüllerde mekân buldun Mahzuni

ÜRETMENİN YAZARI VE OZANI

HASAN AKARSU

BEDRİYE KORKANKORKMAZ

Ozan, yazar ve eğitimci Hasan Akarsu; 1952 doğumlu olup şiirleri, deneme ve kitap tanıtma yazılarıyla tanınır. Yeni çıkan iki kitabından biri “Şenliklerin İçinden “ diğeriye “ Asker ve Arkadaş Günlüğü” dür.

1.ŞENLİKLERİN İÇİNDEN

Yazar ve ozan Akarsu, “Şenliklerin İçinden “ adlı yapıtını iki bölüme ayırmış. Birinci bölümde hem katılımcı hem de yazar olarak katıldığı İstanbul Tüyap Kitap Fuarı’na dair gözlem ve anılarını anlatmış; ikinci bölümde ise “Saray Bahar ve Kültür Şenliği / Tekirdağ Etkinlikleri Ve Şarköy’de Etkinlikler” başlığı altında toplamış katılımcı olarak katıldığı tüm etkinlikleri.

İstanbul Tüyap Kitap Fuarlarında, hem kitaplarını imzalar hem de katılımcı olarak katıldığı tüm panellerde konuşan şair ve yazarların konuştukları konu hakkındaki görüşlerini okurla paylaşır. Örneğin, 08 Kasım 1993’te İstanbul Tüyap Kitap Fuarı’nda yapılan bir açık oturuma katılır. Konu, “Edebiyatın Halkların Yakınlaşmasındaki Rolü ”dür. Konuşmacılar, Panoyat Abacı, Oktay Akbal ve Yunanistan Edebiyatçılar Birliği Başkanı Valtinos’tur. Valtinos, konuşmasında “Edebiyat, bir ruhun aynası olduğu için halkı tanımaya ve tanıtmaya yarar,” der; Helen diline girmiş Türkçe sözcüklerin çoğunluğunu belirtir, doğduğu köyünün adının bile bugün Türkçe olduğunu açıklar: “Karatu(g)la” (s. 18)

Birçok yazar ve şairin usuna gittikleri fuarlarda, katılımcı olarak katıldıkları panellerde konuşan şair ve yazarların düşüncelerini kayıt altına almak gelmemiştir. Akarsu, bu yönüyle

inceliklerin ve sorumlulukların yazarı olduğunu gösterir ki bu tartışılmaz.

Katıldığı İstanbul Tüyap Kitap Fuarlarında; Yaşar Kemal, İlhan Selçuk, Cengiz Gündoğdu, Berrin Taş, Ayten Mutlu, Arif Damar, Güngör Gençay, İbrahim Yıldız, Bedrettin Aykın, Ece Aykız, Suat Vardal, Mehmet Başaran, Oktay Akbal, Ruşen Hakkı, Zihni Anadol, Abbas Cılga, Faik Baysal, Konur Taşköprü... gibi birçok yazar ve şairle tanışır. (Türk) yazının yüz akı olan ve birçoğu hayatta olmayan şair ve yazarlarla anılar biriktirir ve onları da bizimle paylaşır.

Takvimler, 04 Kasım 2009 Çarşamba gününü göstermektedir. Akarsu, İstanbul 28. Tüyap Kitap Fuarı’ndadır. Fuarın onur konuğu usta çevirmen Cevat Çapan’dır. Çapan’ın konuşmasındaki : “Genelde sanat ve özelde edebiyat kocaman bir aile yaratıyor. Bu aileyi de çeviri yaratıyor. Çevirinin gücü, bir araya getiriciliğinde yaşar...” sözünün ustayı tanımak için yeterli olduğunu söyler ki son derece yerinde bir tespittir. Hakikaten Çapan’ın bütün çalışmalarında bu bütünleştiricilik görülür.

Akarsu, bütün kitap dostlarını ve aydınları derinden yaralayan, okurun yazarını ve şairini yakından tanımasına ve seçmesine olanak tanıyan kitap fuarları ile düzenlenen panellere gerekli ilginin gösterilmemesi gerçeğine duyduğu üzüntüyü çok yalın bir şekilde ifade eder.

Yazar, ikinci bölümde de aynı yöntemi izler. “Saray Bahar ve Kültür Şenlikleri” / Tekirdağ Etkinlikleri” ve Şarköy’de Etkinlikler” başlıkları altında toplar katılımcı olarak katıldığı tüm etkinlikleri.

Saray' ın / Tekirdağ' ın ve Şarköy' ün sosyo-ekonomik sorunları ile düzenlenen kültürel şenliklerde konuşan konuşmacıların görüşlerini bizimle paylaşır. Etkinliklerde konuşmacı olarak görüşlerini belirtenlerin hepsi de alanlarında uzmanlaşmış kişilerden oluşuyor.

“Sanat ve Sanatçı” başlıklı metinde, eğitim ile sanat arasındaki ilişkinin derinliğinden başlayarak sanatın insan ruhu üzerindeki yansımalarına dair duygu ve düşüncelerinin özünü şöyle özetler : “Sanat, ‘ insanla nesnel gerçeklikler arasındaki estetiksel ilişki’ olarak tanımlanabilir. Sanatçı ise, gerçeği yansıtan kişidir.” (s. 89)

Bir sanatçının çağının tanığı olması nasıl bir gerçekse, çağının sorun ve sorunsallığının bilincinde olması gerektiği de bir o kadar gerçektir. Metnin özünde gerçek bir sanatçının kolay yetişmediği hakikatinin altının çizilmiş olması yerinde bir saptamadır.

“Çağlar Boyunca Yazın ve Savaşım” başlıklı metne ise şöyle giriş yapar yazar: “Yazın (edebiyat), kişilerin duygu ve düşüncelerini kendine özgü bir dil kullanarak estetik kurallar içinde, yazılı ve sözlü olarak dile getirmesidir. Amacı ise estetik güzelliştir.” (s. 91)

İnsanlık, tarih boyunca insanca yaşamı yaşanılır kılmak adına savaş vermiştir. Edebiyat ve sanatın da aslanan amacı hiç kuşkusuz ki, insanca yaşamı tüm dünyada yaşanılır kılma düşünde ısrarcı olmasıdır. O’nun eğitimci yanının şairliği ve yazarlığıyla eşit düzlemde ağırlığını koruduğunu gördükçe toplumun kendisi gibi eğitimcilere ne kadar çok ihtiyacı olduğunu düşünmeden geçemiyor insan özellikle de bu günlerde.

2. ASKER VE ARKADAŞ GÜNLÜĞÜ

“Ayrılıklara / mezar taşları diktim / Yıldız derinliklerinde / Yalnızlığı çekerken/ İnsanoğlu”...” H.Akarsu.

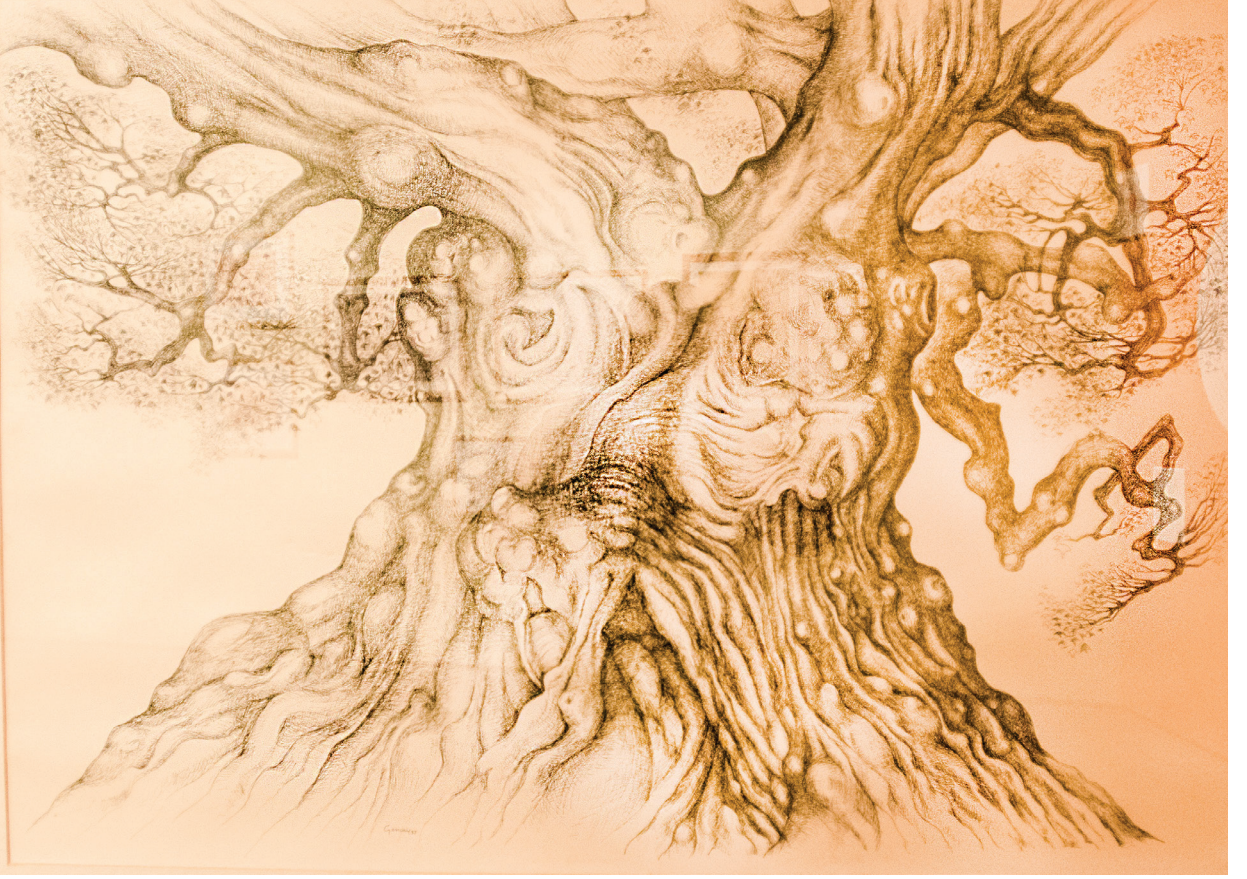
Ne zaman okumak için elime bir günlük alsam, farkında olmadan kendime şu soruları sorarım: İnsan, kendi gerçeğini anlatırken ne kadar samimi olabilir ya da yazarın samimiyet anlayışı, benim samimiyet anlayışımı ne kadar örtüşüyor?

Günlük yazmanın ciddi bir yaşamsal birikim gerektirdiğine inanırım oldum olası. Günlük’te kurgu yoktur, insanın kendi gerçeğine ne kadar içten ve ne kadar dürüst davrandığı vardır sadece. Ciddi bir yaşamsal birikimi olmayan bir insanın, kendi gerçeğine bir başka kişiymiş gibi bakabilmesi; insanın, kendisine karşı verebileceği en zor sınavlardan birisidir diye düşünüyorum. André Gide de: “Yazı yazarken en güç olanı içten olmaktır. Asla sözcük düşüncenin önüne geçmemeli. Sanatçı yaşamı boyunca içgüdüsüne dayanmalı, yazmamazlık edememeli.” diyor. Bu duygularla yazarın yapıtının sayfalarını çeviriyorum. “Askerlik Günlükleri’ni okurken hem askerliğin ne kadar zor koşullar altında yapıldığını hem de sevdiklerinden uzak kalmanın ne denli zor olduğunu hissettim. Bir Türk vatandaşı olarak sınırda askerlik yapan ve vatani uğruna hayatlarını feda edenlere olan gönül borcumuzu ömrümüzün sonuna kadar ödeyemeyeceğimizin farkındayım. Kaldı ki yazar, askerliğini sınır ötesinde yapmadığı halde, hiçbirimizin o koşullarda tek bir günümüzü bile geçirmek istemeyeceğimizi düşünüyorum.

Atalarımız askerliğin olgunluk ocağı olduğunu söylerler. Açlık, uykusuzluk, parasızlık, özgürlüksüzlük ve hasret... İnsan bu zor koşulların hangisine sesini çıkarmadan direnebilir? İnsanın direncinin vatan söz konusu olduğunda sınır tanımadığını “Kurtuluş Savaşı”ndan biliyorum. Ya Çanakkale Savaşı!.. Ozan da o naif yüreğiyle tüm o zor koşullara vatan aşkıyla dayanırken en büyük desteği ailesine duyumsadığı sevgiden ve yazına olan aşkıdan alır. O koşullarda bile beynini nitelikli yapıtlar okuyarak besler. Okuduğu kitaplar üzerine düşünerek, onlar hakkında saptamalar yaparak kendisini geliştirmeye devam eder ki öylesi koşullarda kendini geliştirmeye devam etmesi gerçekten taktire şayandır diye düşünüyorum.

Yapıtın bir diğer konu başlığı olan “Mehmet Sağlıklı’ya Arkadaş Günlükleri” beni çok daha derinden sarstı. Birbirinin çocukluluğunun bahçesini yeşertmiş ve birbirlerinin çocukluluğunda büyümüş iki dostun iç acıtıcı vedası...

Mehmet Sağlıklı ile Akarsu yılların kadim dostudur. Sağlıklı, akciğer kanserine yakalanınca dostu Akarsu bir an bile yalnız bırakmaz onu. Dostuna gösterdiği vefada, insanın farkında

Desen: Gencay Kasapçı

olmadan kendisine “Bu türden derinlikli dostluklar gerçekten yaşanmış mı?” sorusunu sorduruyor. Kadim dost, insanın belleği ve yaşam dayanağıdır. İnsan, hayatında bir tek dostunun karşısına hiçbir savunma mekanizmasının ve yalanın arkasına sığınmadan çırlıçıplak çıkar. Akarsu ile Sağlıklı’nın dostluğu yılların değil, çırlıçıplaklığın dostluğudur. Dostlukları Sağlıklı’nın hayatını kaybetmesiyle Akarsu’yun yüreğinde ölümsüzleşir.

Eserinde farklı bir yöntem de dener ozan. Her sayfanın başına beğendiği şairlerin şiiri ile kendi şiirlerinden birer dördlük yazar. Bu sayede de Akarsu’yun derinliklerin ve inceliklerin şairi olduğu okuyucu tarafından açıkça görülür.

Yazarın, “Şenliklerin İçinden” ile “Asker Ve Arkadaş Günlüğü” yapıtını; okurun kendisine benzeyen başka birine dönüşmesini değil, insanlığın bir parçası olarak kendi gerçeğine dönüşmesini öncellediği için her kitap dostunun okumasını çok isterim.

Hasan Akarsu, Asker ve Arkadaş Günlüğü, Barış Kitap, s.98

Hasan Akarsu, Şenliklerin İçinden, Barış Kitap, s. 148

MADAM BOVARY BENİM!

BURCU ALPAY

Yoksul marangoz Geppoto, çam ağacından yaptığı kuklanın canlanıp onun ruhu olacağını biliyor muydu? Romancı Corlo Colladi, yoksul Geppoto'nun yaptığı kuklaya gerçekten ruh vermiş olmalı ki yalan söylediğinde burnu uzayan Pinokyo, bizimle birlikte yaşayıp duruyor.

Öyledir, roman kahramanları düşünen, duyan, didinen, sevinç ve acı hisseden gerçek insanlar gibidir. Hikâyelerini okuyunca, bizim gibi yaşadıklarını, yaşamış olduklarını hatta aramızda dolaştıklarını düşünürüz. Sıkıntılı zamanlarımızda akıl danışmak, fikirlerini almak isteriz.

Hayattaki olayları bilgiyle ve dikkatle inceleyerek karakter yaratmak roman yazarlığının en önemli özelliğidir. Yaratıkları karakterleri kendi arzu ve isteklerine göre hareket eden birer kukla değil aksine, karakterler hayatlarını nasıl yaşamak istiyorlarsa öyle yaşatmanın yolunu arayıp bulmak yazar için önemlidir.

Romancı, kahramanlarının ne kadar canlı olduğunu onların, kendisine karşı gelmelerini hatta nankörlük etmelerini daha iyi anlar fakat uykusuz geceleri ile beslediği kahramanlarının en dik kafasına bile üzülmekten kendini alamaz. Üzüntülerini, sevinçlerini, pişmanlıklarını kendisi de en derinden hisseder.

Gustave Flaubert'in "Madam Bovary benim!" demesi, sanırım bunu açıklar. Yine Madam Bovary romanının başkarakteri Emma'nın intiharını anlatabilmek için Gustave Flaubert'in arseniğin tadına bakması roman kahramanlarının aslında hayali olmaktan ne kadar uzak olduğunu bize anlatmıyor mu? Madam Bovary gibi unutulmaz roman kahramanları belki de bu yüzden ebedi bir hayat yaşıyor.

Karakterler, yazarları tarafından seçilen roman kahramanları olduğu halde bazen kendilerini yaratan yazarlardan daha uzun ve şöhretli bir hayata sahip olurlar. Cervantes, herkes tarafından bilinmeyebilir. Fakat Don Kişot'u tanıyan, hatırlayan daha çoktur. Bu bakımdan büyük roman sanatçıları karakterlerine ebedi bir hayat sunarlar. Bir bakıma ölümsüz karakterlerin yaratıcılarıdır onlar.

Yazarın, roman karakterlerini böylesine gerçek ve ölümsüz hale getirmek için hayattaki yaşayışlarını duygu ve düşüncelerini çok iyi ve çok yakından incelemeleri gerekir. Büyük romancılar, yaşamın içinde bir araştırmacı gibi gözlem yaparlar. Ayrıca çok okumak çok çalışmak, çok görmek, çok gözlemlemek hayat ve toplum, insan problemlerini ele alıp çözmeye çalışmak iyi bir romancının görevlerindendir.

Büyük roman kahramanları, o kadar canlıdır ki çok defa onlara gerçekten yaşamış gözüyle bakarız. Halit Ziya Uşaklıgil'in yarattığı kahramanlar "Firdevs, Nihal, Bihter hele Bedbaht Beşir..." Onların yaşadıkları duygular gerçekten yaşamış insanlara ait değil mi? Hayal kahramanlarıyla, gerçek insanların farkı nedir? Zamana karşı Hamlet de Shakespeare kadar gerçek değil mi?

Romancının yarattığı karakter ne kadar romancının isteklerine boyun eğmez, kendi bildiği gibi davranırsa o kadar sahici ve ölümsüz olur. Zira hepimiz ayrı kişilik ve karakterdeyiz. Roman karakterleri de olay örgüsü içinde bir yerde inisiyatifi ele alır. Hatta kendisini yaratan romancıya karşı gelir. Hayatını kendi bildiği gibi yaşar, bunun sonucuna da katlanır ve işte o zaman ölümsüz olur.

Belki de Halide Edip'in ölümsüz romanı

Sinekli Bakkal'daki Rabia'nın yeşil yansımaları olan bal rengi gözlerindeki isyan olmasa Pelegrini'yi kendine ne âşık edebilir ne de bu kadar sene bizimle yaşayabilirdi.

Orhan Kemal'in en gerçekçi karakterlerinden birisidir; Bekçi Murtaza. Böyle birisi olabileceğine inanamazsınız! Büyük yazar Orhan Kemal, Murtaza karakterini öyle bir işlemiştir ki istemsizce lafları ağzınıza dolanır. "Yukarıda Allah, Ankara'da Devlet, Hükümet, Hem da burda da ben." (sayfa 31, Everest yayınları 31. Baskı) Türk Edebiyat tarihinin en keskin ve en unutulmaz kişiliğine selam durursunuz. Bir yerlerde hep bir Bekçi Murtaza olduğunu düşünürsünüz, size soruyorum Bekçi Murtaza hayal mi, gerçek mi?

Romancının yarattığı karakter o kadar sahicidir ki bazen romancıya karşı gelir. Unamuna "Sis" adlı romanında Augusto Perez'e kendini öldüreceğini söylediği zaman hayal ürünü adam, yaratıcısına önce yalvarır. Fayda vermediğini görünce isyan ederek haykırır. "Siz de öleceksiniz, siz de! Benim başımdan geçenleri okumuş olanların hepsi kalmaksızın hepiniz öleceksiniz! Bunu size ben söylüyorum, Augusto Perez sizin gibi hayali varlık." (sayfa 205, 206 Türkiye İş Bankası yayınları XIII Baskı)

İşte roman yazarının dünyası, gerçek ve hayal kol kola, iç içe...

DURAN AYDIN

YAZ GELMEYE SENİ İSTER

Düşmekle bitmeyen
Derin uçurumunda uykunun
İyi geceler bensiz
Sensiz yetinmek öldürür

Okyanusta fırtınasız
Mavilerin olmak vardı
Bir anlasan
Şimdi ah

Zaman ki o zaman
Özlemin dili çözülürken
Nice sevişsek yerydi
Yeşil bir vadiye açılırken

"Kör pencere"de ay gibi
Susuzluğun çöldeki düşüydük
Bir düşlesen
Şimdi ah

Oysa artık mevsimler kış
Yaz gelmeye seni ister

ETEM ÇALIŞKAN VE DENİZE ATILAN TABLOLARI

HİLMİ DULKADİR

Mütevazı kişiliği, güçlü sanat becerisiyle Mersin'in bir değeri olarak haklı bir gurur ve üne sahip olan Etem Çalışkan'la uzun soluklu bir dostluğumuz bulunmaktadır. Bu sebeple onun sanatı ve hayatı hakkında kısa bilgi vererek konuya girmek isterim:

Etem Çalışkan, Türk sanatının önemli figürlerinden biri olarak tarihe tanıklık eden bir sanatçıdır. Onun sanatını ve sanatına olan yaklaşımını anlamak, sadece onun eserlerine değil, aynı zamanda Cumhuriyet dönemi Türk sanatına ve kültürüne derinlemesine bir bakış sunar. Onun anıları, sadece bir sanatçının yaşamını değil, aynı zamanda o döneme ait yazı sanatının ve kültürel gelişmelerin anlaşılmasına da katkı sağlar. O'nun eserleri ve sanat anlayışı, aynı zamanda geleceğe de ilham verir ve kültürel mirasımızın korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması konusunda bir köprü görevi üstlenir. Bu bağlamda O, Türk sanatının ve kültürünün zengin ve çeşitli yönlerini keşfetmek isteyenler için önemli bir kaynaktır (Koru, 2015, s. 3). Öte yandan, Çalışkan'ın sanat yönünü şekillendiren kültürel arka plana da bakacak olursak, çağdaş Türk resminde milli geleneklere dayalı yeni oluşumlar görürüz. Bu durumun, özellikle 1940'lardan itibaren yaygınlaşmaya başladığı görülür. Bu yaklaşım, çağdaş Türk resminin köklerini yerel kültür ve geleneklerine sıkı sıkıya bağlayarak zengin bir kimlik oluşturmaya katkı sağlamış, 1950'li yıllarda gelişen 'yerel değerlerle beslenme' anlayışıyla güçlenmiştir. Örneğin, Bedri Rahmi Eyüpoğlu gibi pek çok sanatçı, eserlerinde geleneksel Türk el sanatlarının biçimsel yapısını temel alarak çağdaş eğilimlere katkıda bulunmuşlardır. Bunlar arasında minyatür, hat ve kaligrafi sanatı gibi örnekler bulunmaktadır (Bayramoğlu, 2013, s. 3). Nitekim, Etem Çalışkan da bir kaligrafi sanatçısıdır. Kaligrafi, elle yazılan güzel yazı ve güzel yazı yazma sanatıdır. Encyclopedia of the arts., (1946) kaligrafinin yazıdan sadece güzel

Resim: Etem Çalışkan

oluşu ile ayrıldığı yazar (Akt. Çopur, 1996, s. 130). Hemen belirtelim: Etem Çalışkan bu alanda 2021 yılı Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'nü almıştır.

Etem Çalışkan, 1928'de Tarsus'un Göçük köyünde doğdu. Mersin Lisesi'nden sonra İstanbul'da Güzel Sanatlar Akademisi'nde okudu. Okurken çalışmaya başladı. Ankara, İzmir ve İstanbul'da birçok günlük gazetede grafiker olarak çalıştı. Gazetelerin grafik servislerini kurdu, yönetti. Hürriyet, Milliyet, Sabah, Güneş, Yeni Sabah, Akşam gazetelerinde tablolar yayınladı. Hocası Prof. Emin Barın'la Anıt Kabir yazılarının yazılması ve yerine konulmasında çalıştı. Sanat hayatı boyunca en çok Atatürk resimleri yaptı. Tarihte ilk olarak, Kur'an-ı Kerim'i, Süleyman Çelebi'nin Mevlid'ini ve Yunus Emre Divanı'nı lâtın harfleriyle el yazması olarak kaleme aldı. Birçok ilde resim ve hat sergisi açtı (Makal, 1990, s. 41).

Böylesine güçlü sanatçımızın bu yazıya başlık olan tatsız hem de Mersin’de yaşanmış olmasıyla kendisi gibi bizleri de üzen ‘tablolarını denize atma’ hadisesine gelelim.

Kendi ifadesiyle naklediyorum:

“Mersin’de ‘Mersin Tekstil Fuarı’ adı altında etkinlik düzenlenirdi. Halit Kıvanç, magazinci. O, bir sürü artistler ve sanatçılarla birlikte festivale davetli olarak gelmişti.

Sıkıyönetim olduğu için o zamanın valisi aynı zamanda belediye başkanıydı. Beni de davet etmişlerdi. Ben de sahildeki Atatürk Parkı içinde bulunan galeride ‘Atatürk ve Türk Büyükleri’ sergimi açtım. Sergimde, Milliyet Gazetesi’nde yayınlanan resimlerimle beraber yaklaşık 100 tablo vardı.

Sergi süresi doldu, İstanbul’a döneceğim, sergiyi topladık. Bana, daha önce ‘bizim misafirimiz olarak sizin Mersin Otel’inde kalmanızı sağlarız,’ denilmişti.

Sergiyi toplayınca bu defa ‘senin vaktin doldu, oteli boşalt,’ dediler. Ben de çıktım başka bir otele gittim, kendi paramla kalmak üzere otele yerleştim. Festival bütçesine yük olmuyorum (!). Sergi için getirdiğim resimlerin İstanbul’a götürülmesi gerekiyor, benim yol giderim verilecekti, uçak biletim temin edilecekti, onların karşılanma sınırı bekliyorum. Belediye başkan yardımcısı Sever Yıldızçelik, giderleri karşılayacak görevliydi, onu da bulamıyoruz!..

Ama magazinciler, otelde kalmaya ve program yapmaya devam ediyorlar. Hem kendileri hem konukları ile... Beni ilgilendirmiyor ama beni ilgilendiren tarafı şu oldu. Fikret Ünlü gitmişti valiye. Bir basın mensubu olarak ilgilendi -ben de bir gazeteci olduğum için benim durumuma ilgi duymuştu.

Vali ile görüşmesinden döndü, suratı asık, dedi ki: ‘Vali Bey diyor ki, biz zaten onu davet etmedik ki... Kendisi geldi!..’ Fikret de Valiye: ‘Efendim elimizde sizin hazırladığınız program var, davetli olarak geldi,’ demiş ancak kabul ettirememiş.

Valinin bu cevabı üzerine sergiyi derleyip topladım. Paketlemeyi bitirmek üzereyken bir karı koca, küçük çocuklarının elinden tutmuş, sergiyi gezmeye gelmişler. Ziyaretçi:

"Biz Kahramanmaraş'tan geliyoruz. Çocuklarla bu sergiyi görmeyi çok istemiştik," dediler. Bu ifade beni duygulandırdı. Paketleri tekrar açtım, sergilenmiş gibi yeniden yerleştirdim. Onlar da bir güzel izlediler, teşekkür edip gittiler.

Onlar gittikten sonra tablolarımın hepsini kaldırıp denize fırlattım!.. Bir minibüs bulup Adana Havaalanı’na hareket ettim.

Galeri, deniz kenarında olduğu için benim denize attığım tabloları Gazeteciler Cemiyeti Lokali’nde oturan gazeteci arkadaşlarımız görmüş. İçlerinden gazeteci Ziya Keskinışık ve arkadaşları kayıkla bir kısmını toplamış. Toplananlar içinde zarar görmemiş olan 30 civarında bir tabloyu bana iade ettiler. Tablolar tuzlu suyu yiyince zedelenmiş, onları daha sonra tekrar elden geçirdim. Bu tablolar şu anda Tarsus Belediyesi koleksiyonunda bulunmaktadır .

Neticede, İstanbul'a döndüm, ertesi gün Milliyet Gazetesi'nde bu olayla ilgili yazılar çıktı. Sonra, ben Güneş Gazetesi'nde çalışırken Orhan Erinç yazı işleri müdürü idi. ‘Türk Büyükleri Kıbrıs sahillerine çıktı!’ diye latife yaptı” (Çalışkan, 2022).

Mersinli Gazeteci Ziya Keskinışık'a Etem Çalışkan'ın yaşadığı bu olumsuz olayı sordum. Kendisi, olayın görgü tanıklarından biri olarak beni bilgilendirdi:

“1983 yılında Mersin Belediye Başkanlığına Albay Burhan Sarç getirilmişti. O yıllar Mersin Festivalleri 22 Eylül’de yapılıyordu. Etem Çalışkan bir konuya kızmış olmalı ki protesto etmek için tablolarının hepsini denize atmış. Biz, Gazeteciler Lokali’nde oturan gazeteci arkadaşlar olarak denizde yüzen tabloları görünce atlayıp ulaşabildiklerimizi karaya çıkardık ancak çoğu su aldığı için bozulmak üzereydi” (Keskinışık, 2022).

Keskinışık, bu olayı fotoğrafladığını, arşivinden çıkaracağını ayrıca olayı gören bazı

arkadaşların da bilgilerini derleyip tarafıma ulaştıracağını belirtmesine rağmen erken gelen ölümü nedeniyle arşivine ulaşım sağlanamadığını üzülerek belirtmeliyim.

Sonuç olarak, Etem Çalışkan gibi Mersin'in bir değerini tanımak benim için bir onur olmakla birlikte tarihe not düşmek adına bu olayı bugüne kadar yazıya almamış olmak da omuzumda ağır bir yükü. Bugün bu yükten kurtulmuş oluyor, geçmişte yaşanan bu olayın yorumunu okuyucularımızın takdirine bırakıyorum...

Fotograf: Etem Çalışkan'ın bir kara kalem çalışmasıdır. Kaynak: Hilmi Dulkadir arşivi.

Kaynakça;

Bayramoğlu, M. (2013). 20. yüzyıl Türk resim sanatında geleneksel Türk sanat örneklerinin etkisi. Kalemîşi Türk Sanatları Dergisi, 1(2), s. 1-40. <https://doi.org/DOI:10.7816/kalemisi--01--02--01>

Çalışkan, E. (2022, Nisan 25). Tabloların Mersin'de denize atılması. (H. Dulkadir, Röportaj Yapan) Mersin.

Çopur, M. E. (1996). Yazının tarihsel sürecinden hareketle, tarih, teknik ve diğer sanatlara yansımaları ile kaligrafi. [Yüksek lisans Tezi], 1-84. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Nisan 2024 tarihinde <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/11421/6590/118383.pdf?sequence=1> adresinden alındı

Keskinışık, Z. (2022, Ocak Salı). Etem Çalışkan'ın tablolarını denize atması. (H. Dulkadir, Röportaj Yapan) Mersin.

Koru, E. (2015, Haziran). Türk kaligrafi tarihi özelinde, Etem Çalışkan. [Yüksek Lisans Tezi]. Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.

Makal, T. K. (1990, Eylül). Torosların çocuğu: Etem Çalışkan. İçel Kültürü, 4(12), s. 1-66.

ŞAHİN TAŞ

ÖRS

ey bakırcılar, demirciler!
nereden bileceksiniz?
Kalealtı'na giderken önlerinizden
elimden çekştirilerek
çoook geçirildim

kapmışım ki sizden bir şeyler
şirimin örsünde şimdi sözcükler..

Öykü

ANNEMİN MENDİLİ*

ABİDİN YAĞMUR

"Bana öyle gelirdi ki annemin Tursil kokulu çamaşır dolabında sakladığı mendil sihirlidir. Ve annem ne zaman ağlamak istese o mendil annemi avutur."

Annem dolabın kapağını açınca Tursil kokusu yayıldı odaya. Temiz çamaşırların arasından iki mendili çıkardı, kanepenin üzerine yaydı annem. Mendilleri önce ikiye, sonra dörde katladı. Birini koynuna koydu. Birini yeğinin cebine.

"Mendili niye aldın anne?"...

Aynanın önünde eşarbını bağladı annem. Yüzünü inceledi. Aniden elimi tuttu, kapıya sürükledi beni.

"Ayakkabılarını giy hadi. Ben gelirim şimdi."

Ayakkabılarımı giyindim. Bahçede oyalandım. Bir kadın geldi bahçemize.

"Annen evde mi karaoğlan?"

"Annem evde. Niye?"

Kadın annemin adını çağırdı. İki kez çağırdı. Annem sofadan başını uzattı.

"Geliyorum abla."

Elimi yakaladı annem. Çekiştirdi. Sabah ayazında çıktık sokağa. Onun adımlarına yetişmeye, uyum sağlamaya çalışarak peşinden koşar adım yürüdüm.

"Anne?"...

"Anne?"
"Söyle!"
"Büyüklerin adımları daha mı büyük olur?"

2

Annem oralı olmadı. Duymadı. Yanındaki kadınla fısıldayarak konuştu. Yüzü ona dönük. Düştüm. Kolumdan çekip kaldırdı, bakmadı yüzüme. Kadının fısıltılı konuşmasına verdi kulağını. Beş on sokak geçtik. Belki bir mahalle geçtik. Ahşap, küf kokulu bir eve geldik. Uzun sakallı, yaşlı, ince bir erkek bir kâğıda bir şeyler yazdı. Anneme elini uzattı. Annem koynundaki mendili verdi. Adam yazılar yazdığı o kâğıdı mendile sardı. Mendili anneme verdi.

Mahalleye döndük. Komşuya emanet ettiği kardeşlerimi aldı annem. Eve geldik. Annem mendili koynundan çıkardı, kanepenin gözündeki temiz çamaşırların altına koydu. Tursil kokusu yayıldı odaya.

"Sen kardeşlerinin yanında dur, ben hemen geleceğim." Böyle dedi annem. Kapıyı çektii, çıktı.

Altı yaşına özgü bir korku, bir gurur yayıldı geçti içimi. Biri sürünür, biri daha konuşmayı bilmez iki kardeşimi taşıdım somyaya. Durdum başlarında.

“Oturun, tamam mı?”

“Tamam” dedi kız olanı, daha yeni konuşan. Oğlan sapsarı saçları terden ıslak, çıkmak gibi gözleriyle baktı. Oturdular. Belki bir saat, belki daha kısa...

Annem geldi. Elinde bir naylon torba. Somyaya koydu naylon torbayı. Heyecanla, sevinçle simitleri çıkardım naylon torbadan. Simit getirdiğine göre annem hastaneye gitmiş. Annem ne zaman hastaneye gitse simit getirir çünkü. Bazen pastaneden susamlı çubuk alır getirir. Dahiliyeye gitmişse bir süre sağlık karnesini, ilaç kutularını inceler okuma yazma bilirmiş gibi.

“Şunu akşamları içeceğim” der ilaçları ayırırken;

“Şunu da sabah mı dediydi?”

Dişçiye gittiyse bir süre mendille kapatır ağzını. Konuşmaz. Bahçedeki çeşmeye gider arada bir. Kan tükürür. Annem bekledi bir müddet mendili ağzında. Sonra buruşmuş mendilini pencerenin kenarına koydu. Sofadan çamaşır leğenini getirdi. Odanın ortasına koydu leğeni. Çamaşırları yanına yığı. Bir de küçük teneke kutu getirdi yanına. Çamaşır yıkamaya başladı. Arada bir tenekeye kan tükürdü. Pencere kenarında buruşuk ve nemli duran mendile baktım. Pare pare kan bulaşmış. Kim bilir kaçınıcı dişini çektirmiş annem; yedi çocuk annesi ve yaşı otuz iken. Annem leğendeki kirli suyu döktü, temiz su koydu leğene, leğen köpürdü. Tursil kokusu yayıldı odaya.

Bana öyle gelir ki, annemin iki mendili olmuştur hep. Birini görünen kanamalarına bastırmıştır. Birinin görünmeyen kanamalarını durdura çağına inanmıştır.

*Annemin Mendili, yazarın İlyas Halil Öykü Ödülü-2023'te birinciliğe değer bulunan "Vali Konağı'nın Gülü" adlı öykü dosyasında yer almaktadır.

HASAN BURAK BERBER

KURŞUN

Ansızın atıldı bir kurşun
Gece bitkin, deldi geçti
Böylece öldü süslü gördüğün
Yüzü berrak, göğsü kara
Gamsız hazan geceleri
Vurdu başa aydınlıklar
Canı geldi bitkilerin yeniden
Kaldırdı kafasını ayçiçeği
Vardır hepsinin bir demeci
Nerden bileyim
Nerden geldi bu kurşun?

Kaybımız çok bilemeyiz
Ansızın gelen bir kurşun,
Deli dolu
Döküldü kanım yerinden
Ayrılmış da inci tanesine dönmüş,
Enikonu
Parlayan cevherden hoş
Kırık camlar üstüne

Nerdeyim?
İçimde,
Nasıl bir savaş bu?
Biçimi ne?
Pençesi var üstümde
Atmaca gibi bir kuşun

Kanlı kansız vuruşmalar
Silah ki önemi yok
Bir savaş var bu cihânda
Kurşunlar ki deli kurşunlar
Delip geçerken bedenimi
Feryatlarla taşıırken geceleri
Ne yazıktır bu savaş
Bitirecek barış yok
Dönüyor kafamda bu kurşunlar
Kurşunlar ki barutu yok
Dönüyor kafamda bu kurşunlar
İki, dört, altı, sekiz, on
Kurşunlar ki o kurşunlar
Kurşunlar ki o kurşun
Kurşunlar ki
Kurşun

ÖZGÜRLÜK SOSYALLEŞMESİ

FAİK KANATLI¹

Bir yandan istediği her şeyi yapmayı öte yandan toplumda kabul görmeyi ister insan. Kimi zaman istekleri uğruna toplumsal kabulü, kimi zaman da içsel arzularını erteler. Yaşamı boyunca bu ikilem onun yakasını bırakmaz. Bireysel talepler ile toplumsal talepler arasında nasıl bir denge kurduğu ya da kuramadığı onun kişiliğinin yapı taşlarını oluşturur. Söz konusu ikilem ve / veya gerilim, özgürlük ve sosyalleşme kavramlarında yansımaları bulur bilimsel alanlarda. Özgürlük felsefeyle, sosyalleşme sosyolojiyle özdeşleşse de; her iki kavram bu alanların dışına taşar ve alanlararası bir niteliğe bürünür. Kısacası özgürlük ve sosyalleşme hayatımızın her alanında bize eşlik ettiği için aynı anda (Psikoloji, eğitim, hukuk, din, ahlak, iletişim, kültür bilimleri, meslek eğitimi ve icrası gibi) birçok bilim dalının araştırma konusu olmayı sürdüreceğe benziyor. Birbirini gerektiren, engelleyen ve besleyen bu iki kavramı tanımlamak, dolayısıyla sınırlandırmak neredeyse olanaksızken, ikisini “özgürlük sosyalleşmesi” tamlamasında birleştirip tartışmaya açmak, bu yazının haddini bilmezliktir. Özgürlük ve sosyalleşme alanındaki kimi birikimlere ve biriktiricilere uğramayı vaat eden bu düşünsel kalkışmaya eşlik etmeye var mısınız?

Özgürlük

Felsefenin çözemediği özgürlük sorunu- nu çözme vaadi, bu yazının hadsizliğini de aşar. Ancak bu alandaki birikimlerden yararlanmamak da başka bir hadsizlik olur. Bu bakımdan düşünme özendiricileri diye nitelendirebileceğim kimi kişi ve görüşlerine kısaca yer vererek özgürlüğün resmini çizmeye çalışacağım! Yazıyı alıntılarla boğmamak için bu alandaki okumalarımı özetleyip en çok yararlandığım kaynakları “Kaynakça Yerine” bölümünde vereceğim. Özgürlüğün talep

ettiği soruları yönelterek özgürlük anlam alanında bir yürüyüş yapmayı deneyeceğim.

Genel anlamda özgürlüğün ne olduğunu bilsek de, ondan beklentilerimiz farklıdır. Kişiden kişiye, yer ve zamana, ruh haline bağlı olarak değişiklik gösteren bu beklentiler, bizi “size göre özgürlük nedir?” sorusuna sürükler.

Bu soru, sadece kesin bir özgürlük tanımının olmadığını haykırmakla kalmaz; özgürlüğün göreceli bir kavram olduğunu da anımsatır. Eğer özgürlük göreceli bir kavramsa, o zaman özgürlük ancak başka insanlarla ilişki kurmakla olanaklıdır. Her ilişki bir yükümlülük getirdiğine göre, bütüncül / mutlak bir özgürlükten söz edilebilir mi? Yaşadığımız çağa, yurdumuza, kültürümüze, dilimize, ailemize, değerlerimize ve nihayet hayatımıza karşı yükümlülüklerimiz var. Bu yükümlülükleri bir sınırlama mı yoksa bir fırsat mı olarak gördüğümüz, bu soruya yanıtımızı belirler. Şayet yaşadığımız ilişkiler ağının benliğimizi, kişiliğimizi ve hatta kimliğimizi büyük ölçüde belirlediğinin ayırımına varırsak; ödev bilincimiz gelişir ve bu sayede özgürlüğümüzün farkına ve tadına varırız. Böylece özgürlüğümüzün önkoşulu ve varoluş nedeni başka, artık liberalizmin iddia ettiği gibi özgürlüğümüzün sınırlayıcısı olmaktan çıkar ve özgürlük fırsatına dönüşür. Ben ve başkasının birbirine armağan ettiği fırsatlara... O zaman başkasının özgürlüğünde kendi özgürlüğümüzü buluruz, bizim özgürlüğümüzde de başkası özgürlüğünü yaşar.

Her özgürlük başkayı gerektiriyor ve başka özgürlüğün özünü oluşturuyorsa, mutlak bir özgürlükten söz edilemez. Mutlak bir özgürlük, ancak mutlak bir yalnızlıkta olanaklıdır sanki. Bir toplumda yaşayan hiç kimse tamamen yalnız olamayacağına göre, tamamen özgür de olamaz,

çünkü bir toplumda yaşamak ilişkiler ağında yaşamak demektir. Ayrıca hiç kimse yaşadığı zamandan, kültürden ve dilden bağımsız değildir. Hem özgürlükten hem de özgürlüğün mutlaklaştırılmasından korkulan bir çağda yaşıyoruz. Özgürlükten korkmanın odağında; özgürlüğün cesareti, doğruluğu, özerk düşünmeyi, yaratıcı çabayı ve sorumluluğu talep etmesi yatıyor. Bu taleplerden korkmak, iyiden ve iyilikten korkmayı çağırıyor. Mutlak bir özgürlükten korkulması anlaşılabilir, çünkü özgürlük kendi başına bir amaç değildir. Mutlak değildir. Her şeyi yapma ve bütün bağları koparma hiç değildir. Özgürlüğün mutlaklaştırılması tehlikelidir. Özgürlük olgunluk ister. Aklını kullanabilme cesaretinin eriştiği bir olgunluğu hak ve talep eder.

Kimler kendini özgür hisseder ya da hissetmelidir? Bu soru bizi özgürlüğün ölçütlerine götürür ki; çıkmaz sokaktır orası. Ama yine de hemen hemen bu alandaki tüm otoritelerin uzlaştığı birkaç kabulden hareket edilebilir gibi geliyor bana. Özgür olmanın olmazsa olmazı, iradedir, istençtir. Özgür olma istencinin olmadığı bir yerde, özgürlükten söz edilemez. Bu bağlamda, birçok filozof özgür / özerk düşünme ve eyleme istencini öne çıkarır. Ancak buradaki özerklik, kendine yetme olarak algılanmamalı. Başkalarıyla işbirliğini, dayanışmayı (özellikle tüm katılımcıların özgürlüğünü gözetken dayanışmayı) ve dünyaya açıklığı dışlamayan bir özerkliktir bu. Odağında tutum almayı bulunduran bir özerklik... “Ancak tutum alabilen kişi özgürdür” diyen bir özerklik. Bu da edinilen bilgi ve kültüre karşı mesafe koymakla olanaklıdır. Ancak kendimizi eylemlerimizin nedeni olarak görürsek kendimizi özgür hissedebiliriz. Başka bir deyişle, eylemlerimizin nedeni biziz, o halde özgürüz. O halde kendisi olamayan kişi, özgürleşemez de.

Filozofların ortaklaştığı bir başka nokta karar verme ve seçme özgürlüğüdür. Karar vermek, seçenekler arasından bir şeyi tercih etmektir. Bu bakımdan seçeneklerin çokluğu, özgürlüğü besler. Ancak burada sadece karar vermek ve seçmek yetmez; kararlarının ve seçimlerinin sonucuna katlanmak da özgürlük alanına dahildir.

Özgürlüğün karşısı özgürsüzlük ise, özgürsüzlük özgürlüğe hizmet eder mi? Başka

bir söylemle, özgürlüğün kısıtlanması özgürlüğü tetikler mi? Olumsuz deneyimlemek olumluya hizmet edebilir. Nasıl ki karanlık olmadan aydınlığın, kötülük olmadan iyiliğin ve hastalık olmadan sağlığımızın değerini bilemiyorsak; özgürsüzlük olmadan özgürlüğün değerini de bilemeyebiliriz. Kimi zaman bir musibet bir nasihatten daha iyi olabilir.

Yazının kapsamı gereği “özgürlük ölçülebilir mi” sorusuyla buradaki yürüyüşü sonlandıralım. Fakat burada hangi özgürlük sorusundan da kaçamayız. Bu bakımdan felsefede yer bulan iç(sel ve dış(sal) özgürlüğü anmak gerekir. Kişinin kendi kararlarını alabilmesi ve kendini gerçekleştirebilmesinin önünde herhangi görünür bir engel olmamasına dış özgürlük; bu olanakları gerçekleştirebilme iradesi ve kararlılığına da iç özgürlük denebilir. Dış özgürlüğün koşulları sağlanabilir, iç özgürlük iç bağımsızlığı gerektirdiği için armağan edilemez. Bu bağlamda dış özgürlük, iç özgürlüğe hizmet eden fırsatlar olarak değerlendirilebilir. Artık “özgürlük ölçülebilir mi” sorusunu yanıtlayabiliriz. Adornoca söylersek, dış özgürlük ölçülebilir, ama iç özgürlük tıpkı kültür gibi bütünüyle ölçülmesine izin vermez. İç özgürlük armağan edilmediği gibi, kimsenin elinden alınamaz da.

Sosyalleşme

Sosyalleşmeyi konulaştıran birçok kuram olduğu için sosyalleşme kuramından değil, sosyalleşme kuramlarından söz etmek gerekir. Ancak burada ben, yazının düşünsel yürüyüşü ve kapsamı gereği Hurrelmann’ın kuramını ana hatlarıyla açıklamakla yetineceğim. Hurrelmann sosyalleşmesinin odağında birey ile toplum arasındaki gerilim alanı vardır. Sosyalleşmeyi kişisel gelişim olarak gören Hurrelmann, bunu iç ve dış gerçekliğin işlenmesine dayandırır. Bireyin bedensel ve düşünsel özelliklerini iç gerçeklik; sosyal ve fiziksel çevreyi de dış gerçeklik olarak nitelendirir. Dieter Geulen ve Klaus Hurrelmann (1980) sosyalleşmeyi “toplumsal olarak aktarılan sosyal ve fiziksel / maddi çevreyle karşılıklı bağımlılık çerçevesinde kişilik oluşturma ve geliştirme süreci” olarak tanımlar. Kısacası burada, çevreyle etkileşimle oluşturulan ve geliştirilen bir kişilikten söz ediliyor.

Hurrelman (1983); sosyoloji, psikoloji, sağlık bilimleri ve eğitim bilimlerinin kimi kavramlarından yararlanarak “Üretici Gerçeklik İşleme Modeli”ni geliştirir. Söz konusu modelin temel kabulü, toplumdan bağımsız bir kişiliğin geliştirilemeyeceği ve kişilik gelişiminin yaşam boyu sürdüğüdür. Özerk bir özne olarak insanın yaşam boyu ödevi, toplumla bütünleşme ve kişilik oluşturma süreçlerini dengeleme arayışıdır. Bu bağlamda sosyalleşme, bireyin kendi kişiliği üzerinde süresiz çalışmasıdır. Birey, toplumsal ve fiziksel çevredeki gerçekliği olduğu gibi almaz, onu işler, biçimlendirir ve değiştirebilir. Böylece biyolojik varlık olarak insanın sosyal bir varlığa dönüşmesi, yani toplumda toplumsal eyleyebilen bir özne olması, sosyalleşme sürecinde gerçekleşir. Hurrelmann sosyalleşme kuramının bir başka kabulü, aile, okul ve meslek yaşamının sosyalleştirici işlevini öne çıkarmasıdır. Bu alandaki etkileşimler yaşam boyu sosyalleşme süreçlerine etki eder. Burada toplumsal yapılar ile kişilikler arasındaki etkileşimden söz edilebilir.

Özgürlük Sosyalleşmesi

Birbirini besleyen ve engelleyen sosyalleşme ve özgürlük kavramları, kişilik oluşturma ve geliştirme sürecinde birleşti. İki kavrama ilişkin düşünsel yolculuğumuzda, sosyalleşmede iç ve dış gerçeklik; özgürlükte iç ve dış özgürlük kavramları öne çıktı. Her iki kavramda, kişilik oluşturma sürecinde öznenin belirleyici rolüne dikkat çekildi. Benzer koşulların mutlaka benzer sonuçlar doğurmayacağına vurgu yapıldı. Artık özgürlük ve sosyalleşme kavramlarını özgürlük sosyalleşmesinde buluşturabiliriz. Kuramsal yolculuğumuz sonucunda özgürlük sosyalleşmesini, özgürlük erdeminin edinilmesi ve yaşama biçimine dönüştürülmesi süreci olarak değerlendirebiliriz. Özgürlük sosyalleşmesi, özgürleşmenin anacak belli bir zamanda, dilde ve kültürde olanaklı olduğunun anlatımıdır, dolayısıyla özgürlük sosyalleşmesi iç ve dış özgürlüğün etkileşimi üzerine inşa edilir. İç özgürlüğe müdahale edemesek de, dış özgürlüğe hizmet eden aile, okul ve meslek yaşamını özgürlük sosyalleşmesini özendiren bir zemine dönüştürebiliriz. Özellikle okul ortamını, kişinin kendi özgürlüğünü ve başkasının özgürlüğünü keşfedebileceği bir sosyalleşme iklimine kavuşturabiliriz. Acaba öğrencilerimizin belleğinde

ve okul yaşamına ilişkin anılarında demokratik tutum alışlar mı ağır basıyor, yoksa antidemokratik tutumlar mı? Bu soruyu birinci sınıf öğrencilerine yıllardır yöneltiyorum ve her defasında ne yazık ki beni şaşırtmayan yanıtlar alıyorum.

Acaba kişinin kendisi olmasına ve kendini gerçekleştirme sine izin veren ve hatta özgürlük sosyalleşmesini özendiren bir eğitim anlayışı ve planlaması, bu sorunun çözümüne katkı sunar mı? Kim bilir, belki o zaman bu kadar kadın cinayetleri de işlenmez!

KAYNAKÇA YERİNE

- 1.Adorno, Th. W. (1997): Negative Diyalektik 6. Auflage Frankfurt am Main: Shurkamp Verlag
- 2.Gadacz, T. (2018): Freiheit ist Unabhängigkeit... In: <https://www.goethe.de/ins/pl/de/kul/ges/21184099.html>
- 3.Geulen, D. und Hurrelmann, K. (1980): Zur Programmatik einer umfassenden Sozialisationstheorie. In: Hurrelmann und Ulich (Hrsg.) (1980): Handbuch der Sozialisationsforschung. Weinheim: Beltz
- 4.Geulen, D. und Hurrelmann, K. (1981): Zur Konzeptualisierung sozialisationstheoretischer Entwicklungsmodelle. In: Matthes (Hrsg.) (1981): Lebenswelt und soziale Probleme. Frankfurt: Campus
- 5.Hurrelmann, K (1983) : Das Modell des produktiv realitätsverarbeitenden Subjekts in der Sozialisationsforschung. In: Zeitschrift für Sozialisationsforschung und Erziehungssoziologie. 3. Jahrgang, 1983, S. 91–103.
- 6.Nutku, U. (1998). İnsan Felsefesi Çalışmaları I. Basım İstanbul: Bulut Yayınları
- 7.Nutku, U. (2013). Daha Güncel Felsefe.2. Baskı Ankara: Anı Yayıncılık

ORHAN ÖZDEMİR'İN “BAŞKA BİR ŞEY DEMEDİ” ADLI ÖYKÜ KİTABI ÜZERİNE BİR İNCELEME

RAMAZAN ESMER

Yazarlıktan şairliğe, resimden yontmaya, müzikten eleştirmenliğe kadar birçok yetkinliğe sahip çoksesli bir düşün insanıdır Orhan Özdemir. Sanatın, güzelin, estetiğin peşinde sürekli üreten biridir. Özdemir, bu kez son üretimi olan “Başka Bir Şey Demedi” adlı öykü kitabıyla okurlarının karşısına çıktı.

“Başka Bir Şey Demedi” yazarın “Buluttan Resimler”, “Mağara Öyküleri” ve “Yıldızların Olacak” adlı kitaplarının ardından çıkan dördüncü öykü kitabı oldu. 2023 sonbaharında yayımlanan kitapta yirmi altı öykü ve bir masal yer alıyor.

Özdemir önceki kitaplarında olduğu gibi bu kitabında da okurlara “kısa öyküler” sunuyor. Özdemir’in “kısa öykü” anlayışıyla kaleme aldığı öyküler, genellikle üç dört sayfayı buluyor. Yazarın önceki kitaplarında daha kısa öyküler görmek de mümkün. Örneğin “Yıldızların Olacak” adlı kitabında yer alan “Ulu Ardiç” öyküsü sadece bir paragraftan oluşuyor.

Yazarın “kısa öykü” anlayışının iki önemli dayanağı olduğu gözlemleniyor: Birincisi “öz” lük. Özdemir’in öykülerinde gereksiz sözcükler, laf dolandırmaları, yersiz uzatmalar yer almıyor. Öykülerdeki her sözcük bir “aitlik” hissiyle bulunuyor. Böylelikle okur, öykülerde tam olarak anlatılmak istenene odaklanabiliyor. “Kısa öykü” nün dayandığı diğer nokta ise; Özdemir’in okurunun, öykü üzerine kafa yormaya davetli olmasıdır. Özdemir’in öyküleri, son bulduğu yerde bitmeyen öykülerdir. Başka bir deyişle öyküyü okuduktan sonra öykü, kafanızda yaşamaya devam eder. Dahası kişileri hakkında sorular sorma, olaylar üzerine fikir geliştirme, öykünün devamı hakkında tahminlerde bulunma biçiminde sürüp gider. Bu anlayışla yazıldığı için her ne kadar öyküler “kısa öykü” olarak görülse de aslında bu biçimsel bir kısıklaktır.

Özdemir, “Başka Bir Şey Demedi” de çoğu öyküsünü eleştirel düşünme, sorgulama, var olma mücadelesi temelleri üzerine kurmuştur. Bu çerçevede, okuru kimi zaman düşünsel kimi zaman da düşsel bir yolculuğa çıkarmaktadır. Bu bağlamda yazarın birkaç öyküsü üzerinde durmak istiyorum.

Yazarın, kitabına adını veren “Başka Bir Şey Demedi” öyküsüne bakıldığında öyküde iki farklı fikrin tartışıldığı görülüyor. Öykü kahramanı başlangıçta gördüğü bir cip üzerinden makineleşmenin gerekliliğini, uygar yaşamın makineler aracılığıyla sağlanabileceğini düşünüyor. Öyle ki “Makinelerin olmadığı bir dünya ancak ahmakların dünyası olabilirdi” (Özdemir, s.61) diyecek kadar modern yaşamı savunuyor. Bunun karşısında tarımı, tarımsal üretimi “geri kalmışlık” olarak görüyor. Ancak zaman içinde bu düşüncenin değiştiğine tanık olunuyor: “Nereden estiyse sanayileşmeyi ölçüp biçmeden onaylamanın da bir yanılığ olabileceğini takmıştı aklına. Tarım alanlarının betonlaşması, sanayileşmeyle kentlerin taşıyamayacağı bir nüfusa ulaşması; akarsuların ve denizlerin kirlenmesiyle yaşanan balık ölümleri çok ürkütücüydü. Bu gelişmeler, insan soyunun varlığının da tehlike de olduğunun açık kanıtıydı. Balıklar ölüyorsa, er ya da geç insanlar da ölebilirdi” (Özdemir, s. 62). Özdemir, bu iki uç nokta üzerinden okura şu soruyu sorduruyor: “Makineli yaşam bir gerçeklikse, bunun yaşamdaki karşılığı nedir? Yani makineleşmeyle insan nasıl bir arada durmalıdır?”

“Başka Bir Şey Demedi” den sonra gelen “Sınırın Öteki Yüzü” adlı öyküde de yine eleştirel düşünce hâkim... Bu öyküdeki farklılık şu: İnsan kendi düşüncelerini, inançlarını bile sorgulayabiliyor ya da inançların gerçeklerle uyuşmadığını görebiliyor. Sosyalist bir düşünce ile Almanya’ya yapılan bir yolculukta, daha sınırı geçer geçmez karşılaşılan durum ile inançları sarsılıyor

kahramanın. Öyküde üç manzaradan söz edilebilir: Türkiye manzarası, Bulgaristan manzarası, Almanya manzarası. Üç farklı coğrafyada karşılaşılan farklı insan yaşamları ve yazarın bunlar arasındaki farklılıklara kendi düşünce penceresinden bakışı...

“Benim Yürüyüşçülerim” içinde yaşadığımız toplumun fotoğrafını çeken bir öykü... Farklı gerekçelerle, farklı amaçlar uğruna yürüyüş yapan insanların dikkat çekici iki yönünü anlatıyor Özdemir. “(...) *Ama benimsemek de zorlandığım yürüyüşçüler de az değildi. Günaydın dediğim hanımlar, suratını asarak gözlerini kaçırıyorlardı benden. Erkekler de benim günaydın dememi bulaşıcı bir mikroba yakalanmış edasıyla karşılıyordu. Çok az sayıda kadın ve erkeği günaydın demesine hem çok seviniyor hem de çok şaşıırıyordum*” (Özdemir, s.20-21). Öykünün bu bölümü, esasında sosyolojik bir analiz. Toplumumuzun selamlaşma davranışındaki bu tutumunun altında yatan bir neden olmalı. İnsanlar birbirinin farkında mı değil, yoksa farkında olduğu halde birbirini umursamıyor mu? Bu ne zamandır böyle? Neden böyle? Yaşadığımız çağ ile ilgiliyse yani gerçek ilişkilerin yerini sosyal medya tipi ilişkiler almışsa bu durum, diğer toplumlarda da aynı mı? Onlarda farklıysa bu farklılık neye bağlanmalı? Görüldüğü üzere Özdemir’in öyküsünün bir paragrafından pek çok soru sorulabiliyor. Okur, öyküden yola çıkarak çeşitli alanlara dair sorular sorup çıkarımlarda bulunabiliyor. Öykünün dikkat çekici diğer bir toplumsal yönünü ise Özdemir şu sözlerle anlatıyor: “*Karşılaştığım bütün yürüyüşçülerin asık suratlı oluşu bir rastlantı olamazdı. Küçük bir tebessüm kırıntısı yoktu yüzlerinde. Kadın ve erkeklerin her biri, asık suratla yürürken bir intikam peşindeymiş izlenimi veriyordu.(...) Kölelik dönemi gerilerde kalmıştı ama köleler gibi mutsuz görünüyordu benim yürüyüşçülerim*” (Özdemir, s. 21-22). Bu bölümde de Özdemir, insanımızın portresini sunuyor okura. Bunun üzerinde de pek çok soru sormak mümkün.

“Sınıf Arkadaşımdı” ve “Derinlerdeki Dert” adlı öykülerinde toplumdaki bireylerin kayboluşları var. İnsanların yaşamlarının, dertlerinin, yaşama tutunmalarının ya da tutunamamalarının bir perspektifi... Karşılaştığımız, tanıdığımız veya tanıdığımızı sandığımız insanların farkında olmadığımız pek çok yönü olabilir. Bu öykülerde insanların çok boyutlu, çok yaşamlı varlıklar olduğu; insanın anlaşılmasının zor bir uğraş olduğu vurgulanıyor.

Özdemir “Hasat Mevsiminde Bir Kadın” ve “Muşta” adlı öykülerinde ise çarpıcı bir gerçeklik ile Türkiye’nin 80’li yıllarının panoramasını çiziyor. “Hasat Mevsiminde Bir Kadın” günümüzde özellikle yaşı altmışı geçmiş herkesi derinden etkileyen 1980 darbesinin bir insan üzerindeki ürpertici etkilerini

anlatıyor. Bu öyküde, insan olmanın düşünmek ile bir anlamı olduğu göz önüne alındığında insanların ellerinden insanlıklarını almak isteyenlerin hasadı sunuluyor. “(...) Maviş’in cezaevinden çıktığını duydum. Tam iki buçuk yıl olmuş cezaevine gireli. Şaka değil, iki buçuk yıl... Uygun bir zaman kollayıp ziyaretine gittiğimde bir hayli yıpranmış buldum arkadaşımı. Gözlerinin feri kaçmış, gülümsemesi yapaylaşmıştı. Henüz yirmi yedisinde bir kadından daha yaşlı görünüyordu. Ne sorulsa temkinli yanıtlar veriyor; aklının gerisinde karşıındakilerin göremediği, çok uzaklarda bir şeylerin muhasebesini yapıyordu. Öyleydi, işkenceler insana kendi öz anasının adını bile unutturabiliyordu. (...)” (Özdemir, s.46). Anlatılan bu manzara bir ressamın korkuyu resmettiği bir tabloya benziyor. Özdemir, acı gerçekliği ucu iğneli sözlerle anlatmış okurlara. Benzer bir yaklaşımla yazılan “Muşta”da ise sıradan bir yaşamın bile darbe atmosferinde nasıl alt üst olduğunu gözler önüne seriliyor. Sadece kendi içinde olan birinin ne denli zor bir durumda kaldığının, korkularının anlatıldığı öykü; o dönemde ister siyasal olayların içinde olsun ister olmasın herkesin az ya da çok benzer korku duygularını yaşadığını gösteriyor.

Yazar, “Yirmi Beş Kuruş” ve “Otomobil” öykülerinde kent yaşamının çıkmazları ve kapitalist anlayış üzerine saptamalarda bulunuyor. “Karınca Kararınca”, “Engerek” adlı öykülerinde doğa-insan ilişkilerini konu alıyor. “Hafize Hala” öyküsünde ise kadının yalnızlığı, itilmişliği, aile içindeki konumu sorgulanıyor.

Özdemir’in öykülerinde genel olarak toplumsal çarpıklıklar, tezatlıklar, farklı düşüncelere ve farklı yaşamlara karşı ayrılıkçı ve baskıcı yaklaşımlar eleştirisi dürbününden bakılarak anlatılıyor. Ancak yazar, bu öykülerinin sonunda “Köşklü Bahçenin Kangalları” ile okurlara umut dalını uzatıyor. Kimi şeylerin insanın kaderi olmadığını; insanın, pek çok şeyi değiştirebilecek gücü olduğunu anlatıyor.

Orhan Özdemir, öyküleriyle bizleri, yaşama karışmaya davet ediyor. İçinde bulunduğumuz toplumun aksayan yönlerini tahlil etmeye, sorgulamaya yöneltiyor. İnsan olabilmenin en önemli özelliği olan “düşünme” ye çağırıyor okurları. Orhan Özdemir’in öyküleri okura acıyı, endişeyi, umudu ve sevgiyi hissettirirken aklına düşünme, eleştirme, yorumlama tohumlarını ekliyor.

Kaynak: Özdemir, Orhan (2023), “Başka Bir Şey Demedi”, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

YABANCILAR

FAHRİ ÖNER

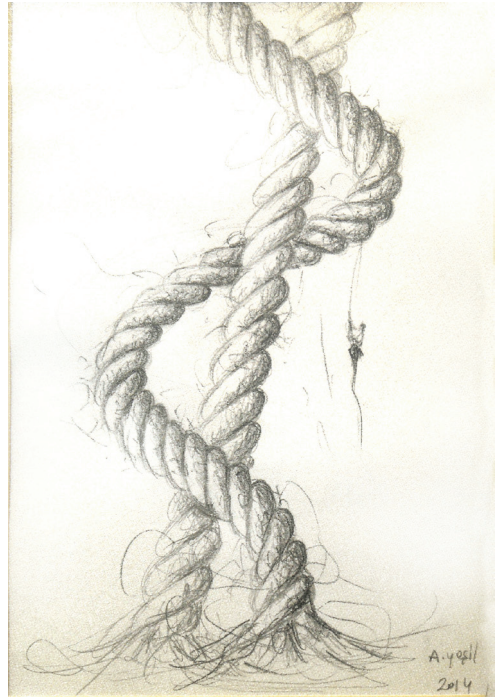
Kışın ortasındaydık. Köy, üç haftadır aralıksız yağan tipiden yarı beline kadar kara gömülmüştü. Yetmiş yıldır böyle kar görülmediğini söylüyordu yaşlılar. Memleketin bütün karı üzerimize boca ediliyordu sanki. Ete hasret ahalinin arasından gücü kuvveti yerinde yirmi kadar genç, açlıktan köyün hemen dışındaki tarlalara kadar sokulmuş kaz sürülerine kocaman beyaz çarşaflar altında sürünerek yaklaşıyor sonra ellerinde sopalar ve yabalarla artık uçmaya mecali kalmamış hayvanları teker teker avlıyordu. Kiminin elinde sopa kiminin elinde yaba naralar atarak kazların üzerine yürüyor, zavallı hayvanların can havliyle sağa sola koşturmaları içlerinde kabaran zalimce bir neşeyi tetikliyordu. Durmaksızın yağan kar kızıla boyanan ovayı hızla örtüyor, daha birkaç saat önce yaşananları gözlerden saklıyordu.

Av olmaktan çıkan bu katliam bir hafta kadar sürdü. Bir sabah kalktığımızda gittiklerini fark ettik. Artık kaz eti yemekten bıkan halk bu durumu dert etmedi. Sonra, kasabanın iyice ıssızlaşmış ana caddesinde daha önce hiç görmediğimiz insanlar dolaşmaya başladı. Kuzeyde bir yerden geldikleri söyleniyordu. Yollar kapalıydı. Ne tren gelebilirdi yalçın dağları aşıp ne de başka bir araç. Buraya nasıl ulaştıklarını bilmiyorduk ancak sayıları gözle görülür bir şekilde artıyordu. Ne yiyip ne içiyorlardı? Nerede ve ne zaman uyuyorlardı? Bilmiyorduk. Dışardaki soğukta nefes almak bile zordu. Gevşek kar üzerinde kayarcasına yürüyorlardı. En yapılısının bile kar üzerinde bıraktığı iz, küçük bir çocuğun bıraktığı izden daha derin değildi. Erkeklerin geniş ve açık alınları vardı. Hepsi tek bir ailenin ferdiymiş gibi birbirine benziyordu. İçlerinden birisiyle karşılaşınca öyle durup bakıyor, tek bir kelime söylemeyi akıl edemiyorduk. Bakışlarında insana ait olmayan bir ifade vardı. İnsanı ele geçiriyor, tüylerini dike diken ediyor, normal olmayan bir şeylerin varlığını sezdiriyordu bu bakışlar. Sonra hiçbir şey olmamış gibi sakince yolumuza devam ediyorduk. Sanki karşılaştığımız anlar hafızamızdan siliniveriyordu. Tipinin

şiddetini artırdığı zamanlar göz gözü görmüyor, rüzgarın sesi kulağımıza sanki insan çılgılığı gibi geliyordu.

Sonra tipi kesildi. Buzdan yapılma tehditkar mızraklar saçaklarda erimeye başladı. Yetişkinlerin bir süre daha dışarı çıkma niyeti yoktu ama çocukları evde tutmak mümkün değildi. Sokaklara fırlayan çocuklar köşe bucak bu yabancıları aradılar. Kimseler yoktu. Ayak izlerini takip eden gürültücü kalabalık bir süre sonra kendini uçsuz bucaksız ovaya açılan kemerli taş köprüde buldu.

Köprünün karşı yanında çarşaflara sarılmış ve yan yana dizilmiş yirmi kadar beden gördüler. Kiminin yanına bir sopa kiminin yanına bir yaba bırakılmıştı. Yağan onca kara rağmen çarşaflardaki kan lekesi çıkmamıştı.

Desen: Ahmet Yeşil

DOKSAN DOKUZ

ERKAN ÖZAYDIN

Sarıyer’de, İstanbul’daki en yüksek gökdelenle geldim. Kapının karşısındaki asansörler beni görünce kollarını açıp, yıllardır hasret kaldıkları bir dostlarını bağrına basacak gibi karşıladılar. Asansör görevlisine görünmek istemedim ama yine gördü beni. Ortadakini işaret etti. Girerken 99. katın düğmesine bastım. Son haftalarda keşfettiğim, kitap okuyabileceğim en uygun yer en üst kattaydı. Işık uygundu, güzel müzik çalıyordu. Şehir ayaklarımın altındaydı ve bilet almadan binilen, gökyüzüne seyahat ettiğiniz bir metroydu sanki. Bir yandan okuyor, zaman zaman notlar alıyordum. Etrafımdakiler, okuduğum kitaptan not alıyormuşum gibi görse de konuşulanları yazıyordum aslında. Kulaklık taktığımda müzik dinlediğimi düşünüyorlardı.

Asansör boşken insanı ürkütecek kadar genişti; tıpkı küçük bir salon gibiydi. Doluncaya kadar kapıları kapanmazdı.

Aynalardan solgun yüzüme, gözlüklerimin camlarına baktım. Bordo beremi, fularımı düzelttim. Sol kolumun altındaki deri çantamı yokladım.

Benden sonra orta yaşlı şık bir çift girdi asansöre. Ardından saçları briyantınli, siyah takım elbiseli atletik bir delikanlı, az önce fön çekirmiş, kulaklığı takılı genç bir kız bindiler. Daha pek çok kişiye yer vardı. Henüz beş farklı katın düğmesine basılmıştı. Kapı kapanmaya yeltendi, durup geri açıldı, bunu haftalar içinde öğrenmiştim, acele etmiyordum. Görevli haklıydı; hem bomboş asansörü göndermek istemiyor, hem de yukarıdan gelenleri dikkatlice izliyordu. Üst katlarda asansör bekleyenlerin gerginliklerini, defalarca iniş yönündeki çağırma butonuna bastıklarını, sinirlenip ellerini ceplerine sokup sonra cep telefonlarında hızlıca gezindiklerini biliyordu ama böyle emir almıştı.

Asansör “İşte gidiyoruz” duygusu yaratıp ardından “Şu gelenleri de almadan gitmeyelim,” diyordusanki. Az da olsa dolmuştu işte. Görevli, sırmalı kolları, kırmızı üniformasıyla çok sevimliydi. Biner binmez kısaca “Günaydın” dedi ve çıkmaya başladık.

Kapı kapanır kapanmaz farklı parfüm kokuları geldi burnuma. Çiçek kokulu olanı genç bir kızdan geliyor diye düşündüm. Üçüncü katta durduk. Görevli, bekleyenlere “Yukarı çıkıyoruz efendim” dedi nazikçe. Bıkkınlık ve öfkeyi otoriter görünüşüyle bastırıyordu. Binmek için atılan adımlar bir anda geri çekiliyordu. Merdivenden inmek yerine yanlışlıkla yukarı giden asansöre binmek büyük hataydı. Uyarıya aldırmadan kalabalığın arasından şık bir kadın sıyrılıp asansöre bindi ve “34. kat lütfen” dedi. Görevli düğmeye bastı. Gözlerini asansör panelinden gelen ışık oyunlarına dikip tavandan gelen romantik müziği dinlemeye koyuldu.

Reçine ve çam hışırtılı bir başka parfüm kokuyordu. Bilgisayar çantasının cebine evrak soğuşturan atletik gençten geliyordu. Yedinci katta durduğumuzda beklemekten yorulmuş kucağında bebeğiyle genç bir anne bindi. Parfüm kokularını ağır bulmuş olacak ki maskesini aceleyle taktı. Bebek hıkırdıyordu ve ikisi de süt kokuyorlardı.

Sekizinci katta tekrar durduk, burada üniversiteye hazırlık dershanesi vardı. İkisi oğlan biri kız, üç öğrenci, ellerindeki notlara bakıp son deneme sınavının nasıl geçtiğini tartışıyorlardı. Kız aynaya döndü, saçındaki topuzu sağlamlaştırdı. Bir yandan makyajını düzeltti ve gözleriyle kendi yüzünde gezindi. İşaret parmaklarıyla kaşlarını yukarı çekti. Sonra tekrar arkadaşlarının elindeki notlara döndü.

Bebek bu kez ağzında yalancı emziği çekiştiriyordu, huysuzlanmaya başlamıştı. Onuncu katta durduğumuzda yaşlı babalarıyla üç kişilik bir aile bindiler. “Biz geç ineceğiz” deyip asansörün sonuna ilerlediler. Uzak yerler gibi daha soğuk, daha karanlık görünüyordu dip. Kim bilir belki de bilerek oraya geçmişlerdi, bazı katlarda arka kapıdan iniliyordu. Metroda da öyle olmaz mı? Bazen sağdan bazen soldan inilir. Yaşlı adam düşme endişesiyle sıkıca kızına tutundu. Diğer eliyle kurabiye kokusu yayan bir çanta taşıyordu. Üst katlardaki yakınlarına, kahvaltıya gidiyorlardı.

On altıncı katta kız öğrenci “İyi günler” diyerek indi. Görevli “yukarı çıkıyoruz” diye yeniden uyardı ve kapıyı kapattı. Atletik gencin telefonu hoş bir melodiyle çaldı, kulaklığını taktı, mikrofona doğru hafifçe başını çevirdi ve gözlerini tavana dikti. Boşluğa bakarken gelen aramayı dinliyordu. Yüzündeki kaslar gittikçe gerildi. “Hayır” dedi, “ stok maliyetlerinde bir hata var, deponun yetkilisi ile görüşelim”.

22. kata gelmiştik. Şık hanımın az önce telefonla konuşan gence baktığını gördüm. Oğlan bu ilgiyi fark etmiş, biraz da gergin, gözlerini kadının gözlerine dikmişti. O sırada dershaneli gençlerden biri diğerine farklı bireylerin haklarından söz ediyordu. Sesi erkek sesi gibiydi, ama tavrı kadınsıydı; kırıta kırıta konuşuyordu. Asansördeki herkesin gözleri ve kulakları kısa süreliğine bu gence yöneldi. Yaşlı adam dikkatle, biraz sinirli, genci süzüyordu.

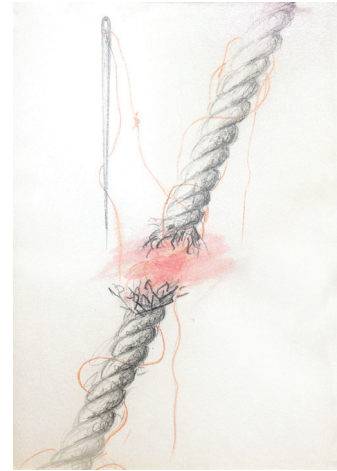
26. katla 27. kat arasında olmalıydık. Asansör aniden durdu. Karanlığa gömüldük. Görevlinin ahizeyi kaldırdığını, panodaki düğmelere bastığını işitiyorduk. Asansörün içinde gergin, korkuyla karışık endişeli bir hava hızla dolaştı. Bebek ağlamaya başladı, kısa süre sonra “cuk-cuk” sesleri geldi ve şapırtıyla ağlama kesildi. Annesi bebeği pışpışlıyordu.

28, 29 ve 30. katı geçtik. İnenler binenler... Bir hemşire, tekerlekli sandalyeyle yaşlı bir hanımı bindirdi. Ekose şalı dizlerinde, mavi gözleriyle etrafı inceliyordu kadın. Gözleri tanıdık geldi. Belki de bir tiyatro oyuncusuydu.

45. kata gelmiştik. Görevli diğer bir

asansöre geçmek üzere tenhalaşan asansörden indi. Hoperlörden yeni bir melodi duyuldu...yaşlı adam yorulmuş, kızının omuzuna yaslanmıştı. Çantamdan öykü kitabımı çıkardım, okumaya başladım.

Başımı kaldırıp kendime geldiğimde asansör görevlisiyle göz göze gelmiştik 99. kattaydık. Asansörün kapısı açıktı. Tekerlekli sandalyem devrilmiş, gözlüğüm az öteye fırlamış, yerde yatıyordum. Uyarı ışıklarıyla siren sesleri beynimde yankılanıyordu. Asansör görevlisi beni kucaklayıp sandalyeme oturturken yüzüme doğru eğildi. “Bak! Kübra” dedi “Anneni de uyardım. Ders çalışma bahanesiyle sürekli iş yerime gelirken sonunda beni işten atacaklar.”

Desen: Ahmet Yeşil

TURGAY DEĞİRMENCİ

BALKONDA

Bir yılan ürpertisi
Köpekleşen ruhumda
Zor bilmecesi tanrının
Yelesi boncuklu atlar
Doğrultuyorum mavzerimi
Uçup gidiyor keklikler
Ötüşlerinin bir yarısını bırakarak
Öbür yarısıyla
Kısa bir ömrü tamamlayıp
Ölen şeftali ağaçlarının üstünde

KAZIKLI'DAN YEŞİLOVA'YA¹

F. SAADET BİLİR

¹ Altın Koza Yay., Adana, 2023 Ağustos.

Orhan Özdemir, yayımlanan son kitabında “İnsanları ve doğasıyla benim güzel köyüm...” dediği Kazıklı’yı her yönüyle tanıtıyor.

Önceleri Saimbeyli’nin bir köyüyken, daha sonra yeni ilçe olan Mağara’ya¹ bağlanınca adının Yeşilova olarak değiştirildiğini, ilçeye en son Tufanbeyli adının verildiğini, yöre halkının daha çok Avşar olduğunu öğreniyoruz kitaptan.

Yazar, köyün gelenek ve göreneklerini, düğün törenlerini, hastalıkların sağaltılması için yapılan halk ilaçlarını; kör inançların etkisini acı ve arı duru bir Türkçe ile anlatıyor. Anlattıklarını fotoğraflarla bezeyerek görsellik kazandırıyor. Kendi çocukluk anılarından da örnekler vermesi, kitabın ilgiyle okunmasını sağlıyor. Ayrıca halkın yaşam biçimi ve geçim kaynakları hakkında da bilgi alıyoruz.

Köylünün çoğunun domates fidelerini böcek kesmesin diye hâlâ muska yazdırarak önlemek istediği; ne var ki 1960’li yıllarda, ortaokula giden öğrencilerin ve kentle buluşmuş kimi köylülerin ürünlerden daha iyi verim alabilmek için ilaçlama gerektiğini önermesi, yeni bir tartışmanın başlangıcı oluyor. Sayfalar arasında gezinirken, tarihsel bir yolculuğa da çıkıyor, ülkemizdeki değişim ve dönüşüme tanık oluyoruz. Bilek ve kas gücü gerektiren ilkel tarım araçlarından karasaban başta olmak üzere, iki bacaklı dirgen, ekin ve ot destelerini kavrayıp kağına yüklemek için kullanılan Anadut’u tanıyoruz.

Yüklü kağınların iniş sırasında hızlanması hayvanların zorlanmasına yol açtığından, hız

azaltması yani fren görevi görmesi için, göple² pazı³ arasına yaş meşe kesip konulduğunu, buna “tırıt vermek” dendiğini; kağındaki hayvanlardan birinin diğerine göre daha güçsüz olması durumunda, kayışın bir bölümünün güçlü olandan yana kaydırılarak zayıf olanın yükünün azaltıldığını, bu eyleme “kayış yarmak” dendiğini; bu deyim, ortak iş yapanlar arasında iş yükünün büyük bölümünün kendisine bırakıldığını ansıtmak için kullanıldığını da öğreniyoruz.

Köyde ağaç dikme, sebze yetiştirme geleneği olmadığını; kendi toprağında fazlasıyla üretim yapabilecekken, halkın bir çuval patates almak için kağınlarla Develi’ye ağaç ya da odun götürdüğünü; hayvancılık ve buğday ekimi dışında hiçbir üretimi olmayan köylünün, bir tas buğday veya un karşılığında bir tas erik aldığını; barbunyaya ala pakla, kuru fasulyeye de ağ pakla dendiğini; zamanla daha çok ala pakla üretmeye başlayan çiftçinin tüm alışverişini bunun satışına göre yaptığını okuyoruz.

Kazıklı yemek ve tatlılarının adını öğrenince tadını merak ediyoruz. Konargöçerlik alışkanlığından gelen bahar ve yaz mevsiminde doğadaki ot ve sebzeleri değerlendirmeye ilkbaharın muştucusu yemlik otu ile başlanıp bunu toplama işinin genelde çocuklara düştüğünü, hayvan otlatırken ya da görev verildiğinde çiğdem, navruz ve purçalık, sirken, ateşlelal⁴ vb. toplayıp eve getirdiklerini; yemeği, böreği yapılan bitkilerden başka ilaç olarak yararlanıldığını, ayrıca bazı bitki köklerinin kaynatılarak yün ve kumaşları

² Tekerleri araya alan ve önde öküzle tekeri ayıran kağın üstündekidört çıkıntı. Ayrıca kağın kazıkları da bu göpler üzerindedir.

³ İki tekeri birleştiren ağaç.

⁴ Sarı çiçekli çiğdem

¹ 1958 yılında.

boyamada kullanıldığını da öğreniyoruz. Bunlara buğdayın mayalanıp özü çıkarılarak kurutulduğunu bu kurumuş özün un haline getirilerek nişe⁵ yapıldığını da eklemek gerekir.

Kazıklı'nın Mağara Suyu'na donsuz giren, şalvar şişirip deniz yatağı yaparak kendini akıntıya bırakan; sazan balıklarıyla yarışacak kadar yüzme ve dalma öğrenen çocukları görüyoruz. Bahçesinden elma çalanlara bağırان Sağır Kız'ı, onları kavaklardaki yuvasından seyreden leylekleri gözümüzde canlandırıyoruz.

Taranan öküzlerden çıkan tüyleri biriktirip üzerine ip sararak kendi toplarını yapan, zor da olsa onları zıplatmayı başaran bu çocukların, kış mevsiminde çevre karla kaplandığında evlerin damında top oynamasının; ara sıra köye portakal geldiğinde onunla da damdaki yuvarlamaç oyununun mutluluğuna ortak oluyoruz.

Sonraları kullanılmış şişirme toplara kavuşan çocukların, çok sık patlayan bu topların içini samanla doldurup maç yaptığını, çamurdan yaptıkları güllerin (misket), metal görünümünde olması için onları bakıra sürtme çabalarını, keçi ve koyunun aşık kemiği ile oynadıkları aşık oyununu; yaptıkları topacı (lilliş) döndürdüğünü, kızak kaydığını... Büyüklerin yapmayı yetiştiremediği zamanlarda çocukların kendi kızığını yaptığını okuyunca, kibrit kutusu gibi apartmanlara sıkıştırılmış hazır oyuncaklarla oynayan günümüz çocuklarına göre ne kadar özgür ve yaratıcı yaşadıklarını söyleyebiliriz. Bu oyuncakları yaparken, yaratıcılıklarını sergileyen küçüklerin, oyun sırasında başkalarının hakkına saygıyı, yan yana yaşamayı, özür dilemeyi de öğrendiklerini okuyoruz.

Kitaptan, köydeki ilkokul hakkında bilgi aldığımız gibi, oradan Saimbeyli'ye gidip ortaokulda okumak erkekler için bile çok zorken,

kızlarınkinin şansa kaldığını da öğreniyoruz. O yıllarda özellikle köylerde okuryazar olanlar parmakla gösterilecek kadar az olduğundan, çocukluğunda arkadaşlarıyla komşu bağdan üzüm çalarken onları yakalayan bağ bekçisinin, diğerlerine küfürlü birer şaplak atıp sepetlediğinin; okuma yazması olan Orhan'ı, tepedeki

huğa⁶ götürdüğünün ve onu kara kaplı bir kitabı (Köroğlu), okumakla cezalandırdığının, bir süre okuduktan sonra da bağdan üzüm yemekle ödüllendirildiğinin tanığı oluyoruz.

Bir başka anı da ise onun imamı ikna edişini görüyoruz. 1975 yılında köyün öğretmenleri 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlaması için hazırlık yapmaktadır. Okulun ses düzeni olmadığından caminin imamından ses düzenini isterler. İmam, ezan okunan aletten, damdıra⁷ söylenmez diyerek vermez. Onu ikna etmek için hocayla ilişkisi daha iyi olan bir öğretmenden yardım istenir. Öğretmen imama, “camideki ses düzeninin üstünde ‘Made in Germany’ yazıyor, elin gavurunun aletinden ezan okunuyor da neden damdıra çalınmasın?” diye sorunca ses düzenini kullanma izninin alındığını okuyoruz.

Köyün ilginç kişileri lakaplarıyla, köy enstitülü ve öğretmen okulu mezunu öğretmenleri, onların köydeki etkisini, dikkat çeken kadınları öğreniyoruz. Köy halkının neredeyse tümünün anlatıldığı kitapta biraz saf olan sığır çobanı Duran'ın bile hakkının verildiğini görüyoruz. Uzun kış gecelerinde kadınların anlattığı masallarla çocukların korkulu hayal dünyasına daldığını da...

Halkın, Mağara Suyu'nda zaman zaman bulduğu ve “Kazankarası” olarak adlandırdıkları maddenin aslında kalitesi düşük linyit kömürü olduğunu, çevredeki ormanı kesip kağnılarla taşımaktansa, yakmak için evlerde bu linyit kömürünün kullanılmasının aslında çevredeki ormanı koruyacağının çok geç anlaşıldığını, şimdi bu linyit kömürünün termik santralde kullanıldığını anlıyoruz.

Köylülerin çoğunlukla Çukurova'ya tarlada çalışmak için gidip Adana'nın amele pazarında iş bulmak için çabaladığını, 1970'li yıllarda özellikle Almanya'ya işçi göndermek amacıyla köy kooperatiflerinin kurulduğunu, Almanya'ya işçi olarak gidenlerin oradaki ve köydeki sorunlarına da değinildiğini, sonraki yıllarda Or-Köy tarafından verilen kredilerle büyük ve küçükbaş hayvanların alındığını, ancak hayvan hastalıklarına çözüm bulunamadığından pek başarı

6 Çubuk veya kamıştan yapılmış bağ evi.

7 Şarkı, türkü, oyun havası

sağlanamadığını da öğreniyoruz.

1950’li yıllarda tek tük evde bulunan köylünün topluca “ajans” dinlediği radyoların yerini zamana koşut olarak, 1970’li yıllarda Almanya’dan tatile gelen işçilerimiz tarafından kasetçaların (teyp) köye gelmeye başladığını, teknolojik gelişmelere bağlı olarak zamanla her şeyin değişime dönüşüme uğradığını, “Al, tüket ve kaldır at dönemi...” başladığını okuyoruz.

Kitaptan, önceden bağlı oldukları Saimbeyli ilçesinin o yılları hakkında bilgi de alıyoruz. Orasının elektrik santrali bulunan ender ilçelerden biri olduğunu, manifaturacı ve terzi dükkânlarının bulunuşunu, o dönem için Nejat Uygur tiyatrosunun gelişini izliyoruz.

Bunları anlatırken yazar, okullardaki ders kitaplardan başka ülkelerdeki ünlü kişi ve yerleri okuduğumuzu, o kişi ve yerler hakkında bilgilenmediğimizi, ancak kendi yöremizdeki doğal, tarihi yerleri öğrenemediğimizi, kendi yöremizin değerlerini çoğunlukla göz ardı ettiğimizi dile getirerek haklı bir eleştiri de yapıyor.

Kıt sat hatırlamak⁸, pantolon giyerek köye gelen ilk kişiyi gören babaannesinin şaşkınlığını “Anam bunlar neci böyle kenger çatalı⁹ gibi!” dediği, yörede kullanılan deyimleri de öğreniyoruz. Sonuç olarak yazarın, önceki yaşayanlardan kendilerine kalan güzel öğretiler için onlara teşekkür ettiğini, unutulmaya yüz tutan Tufanbeyli yöresi folklorunun, yazılı ve görsel belgelere dönüştürülerek ulusal kültürümüze katkı sağlanmasının önemini vurguladığını okuyoruz. Köyde bir müze ya da kültür evi kurulmasını, o yerleşimdeki eski yapıların korunabilmesi için çaba gösterilmesini istediğini görüyoruz.

Yöreleri anlatan böylesi kitapların çoğalmasını, halk kültürü hazinesinin zenginleşmesini diliyor, Okurların keyifle okuyacağını düşündüğüm bu güzel kitap için Yazar Orhan Özdemir’i kutluyorum.

MİNE BAHÇECİ

KİMİN ADI YAŞAMAK

Ahşap kapılar öksüz düşünce
Yetim kuşlar çekermiş sesini çatıdan
Susunca ısıklar ortancalar solarmış
Solarmış insan
ayak sesleri kesilince ufuktan.

Şimdi gazeldir yaşam, yitik bahçede
Zamansız yağın yağmurların
yeşerttiği dallardan gayrı
Sönmüştür kuru zemheri karın
Bir zaman tutturse de bacadan anıları..

Taşın ağırmış boşluğun acısı
Bağbozumu acıların şarabından anladım
Yarasından öpmezmiş insan insanı
Bitmemiş öyküler ah, bitmemiş!
Sızlıyor toprak..
Böyle eksik ölürken insan
kimin adıdır yaşamak, kim!

⁸ Şöyle böyle, biraz zorlukla anımsamak

⁹ Kenger biçmekte kullanılan ahşaptan yapılma iki bacaklı dirgen

Öykü

MİLECİ KARA ÖMER

KUBİLAY ALTUNTAŞ

Her şeyi görev yaptığım Kirazlıyurt'un köy kahvesinde öğrendim. Oyun oynayanlar masalarından birini zorla kaldırıncaya, yaşlı birine sordum, o da,

"Hocam gene oyunu kimseye kaptırmamış, yenmiştir." dedi.

"E n'olacak ki oyun işte?"

"Değil işte."

"Nasıl öyle değil?"

"Bu yaşlı kurt, yeminli gibi asla yenilmez. Köylü elinden bıktı, onunla oynamak istemiyorlar."

"O nasıl ya!?..."

"Öyle işte. 'Çaya filan para veremem, yenmek zorundayım' deyip herkesi üter."

"Nasıl bir adam böyle?"

"Hiç kimse onunla tek başına oynamaz. Okey, elli bir gibi dörtlü oyunlarda eksik adam yerine oturur. Eşli de oynamaz. Anlayacağın fırsatçıdır. Masanın tadını bırakmaz, milletin burnundan getirir, çekip gider."

"Nereye gider?"

"Nereye olacak? Memleketi Develi'ye."

"İ"

"Dur o zaman, sana bu adamı bir anlattım da dinle. Bu adam eskiden milecilik yapardı."

"?"

"Yani basma, kumaş satan. Manifaturacı diyorlar ya işte ondan."

"Öyle mi?"

"Az önce kalkıp giden Cumali Ağa'yı da biliyorsun, değil mi?"

"Evet. Herkes hürmet etse de kendisi kimseye pek de yüz vermeyen biri gibi."

"Belki de haklıdır da ondan."

"Nasıl haklı? Ağa değil mi? Hepsini aynı işte."

"Çukurova'nın ağaları gibi değil, bu vicdanlıdır. O zamanlar bizim köyle beraber dört köyün tek değirmenini işletiyordu. Biraz malı mülkü de var hani. Ama düşündüğün gibi biri değil."

"Öyle olsun bakalım, ancak..."

"Dinleyecen mi dinlemeyecen mi?"

"Tamam tamam."

"Bu Develili Kara Ömer, kış gelmeden Kayarcık, Yamanlı, Çukurkılla ve bizim köyde birer oda kiralayıp kışa hazırlık yapar. Basma, pazenin yanında kara lastik ayakkabı, şapka, fırkete filan doldurur. Elvan elvan. Ne ararsan."

"Stoklar yani."

"Stok mıtok bilmem ben. Yani köylüye hemen satmaz."

"?"

"O zamanlar kara kış çok kötü bastırırdı. Yollar iki üç ay kapanır. Hastamız, hükümet işimiz bile olsa şehre inemeyiz. Mahrumiyet senin anlayacağın. Üste başa, eve öteberi bir şey gerekse bu Kara Ömer'i bekleyeceksin. Köydeki odasını ayda bir kere gelip açar ve ne gerekse satar sonra öbür köye gider. Dört köyü böyle sırayla dolaşır. Kış bitene kadar da bir daha görünmez."

"Kendi nasıl gelir gidermiş ki?"

"Ne bileyim? Deli olan deliğinden çıkmaz ama bu eşekle, katırla bata çıka gelir."

"Amme hizmeti gibi ha!"

"He amme hizmeti! Öyle san. Bire aldığı keser sapını, beş liraya satar. Patıskanın metresi elli kuruşsa, bunda üç lira, basma da öyle. Şapka beş liraysa bu, on beşe verir. Parayı geçtik bari kış bitsin de verelim deriz, olmaz der. Anlayacağın, millet elinden zar ağlardı."

"Soygun gibi ha?"

"Soygun mu değil mi bilmem amma bu durum Cumali Ağa'nın zoruna giderdi. 'Karşı çıksanız,' derdi."

"Köylü ne derdi?"

"Ne diyecek haklısın desek de paşa paşa Kara Ömer'in kucağına düşerdik. Çaremiz mi vardı?"

"Peki, kendi de ağaymış köylüye ne hayrı dokunmuş ki?"

"Ona bir şey diyemezdik ki. Değirmen sanki bizimdi. Para almaz, borca çalışırdı. Bazen

de hiç almazdı. Hele kışın kimseyi yarı yolda koymaz, ‘Elin açılınca verirsin,’ derdi. Alacağını istediği de görülmemiştir.”

“Hadi ya!”

“Asıl burayı dinle hoca. Gene kış zamanı, Develili Kara Ömer bizim köydeki satışı bitirip öbür köye gitmiş. Peki, bizim Cumali Ağa ne yapsa beğenirsin?”

“Ne!?”

“Kara Ömer’in odasının kapısını kırıp, içerdeki top top kumaşları omuzuna almış köyün içine doğru yürümez mi? Karda da yerler bembeyaz ya. Renk renk kumaşlar yürürken omuzundan aşağıya geriye doğru açıldıkça açılır. Yürüdükçe beşer onar metre renk renk kumaşlar arkasında süzülüyor. Manzaraya doyum olmuyordu.”

“İ!”

“Bir yandan yürüyor, bir yandan da bağıyor, ‘Ey millet inin aşağıya, ne gerekse alın. Para, pul yok! Sizi soyuyor bu adam. Pazenler, basmalar, patiskalar gelin bel!’ Köyü, bağıra çağıra dolaşiyor.”

“İlginç!... Peki, bu sırada köylü ne yapıyor?”

“Kimse inmedi tabi.”

“Niye inmediniz ki?”

“Seyrettik, hırsızlık saydık.”

“E sonra?”

“O da omuzundan sarkan kumaşlarla, belki yarım saat, bir saat döndü durdu. Vazgeçip gitti. Sonradan köylüye sövdü müvdü, deseler de biz inanmadık, öyle konuşmaz dedik.”

“İ!”

“Sonrası işte böyle, o gün bugün kızgındır. ‘Sizi soyanlara kul köle olursunuz,’ deyip durur...”

HARUN ÖZMEN

ÖLÜRKEN

Öyle biriktirmeli ki hayatı
güneş gibi yarın yeniden doğacağını bilerek.
su ve toprak gibi cömert,
siyah ve beyazın tezatındaki güzelliği görerek,
incitmeden doğayı, sessiz.
biterken bir mevsim, yeninin heyecanı ile
umutlanarak, sabırlı, ölçülü ve şükrederek

Aşkın göğsünden sağıp ümidi
pervasızca haydi demelisin
haydi, haydi çok gün var hayatım yaşanacak!
Tarancı gibi,
"Gün eksilmesin penceremden"
Can Yücel gibi,
"Fark etmeli insan! Bir damlacık sudan nasıl yaratıldığını"
Kısakürek gibi,
" Ölüm güzel şey budur uzaklardan haber"
Ve
Behramoğlu gibi,
"Zulmün önünde dimdik tut onurunu!".. derken
"Eline kadın yüreği değmeli her erkeğin."
Yaşarken hayatı
Ve
Ölürken yaşattıklarını sevdirmeli insan.

YAZMAK

NAFİZ NAYIR

İnsanlığın en önemli icadı nedir? Tekerlek mi, buharlı gemi mi, uçak mı, televizyon mu, bilgisayar mı, akıllı telefon mu? Bu listeyi istediğiniz kadar uzatabilir ya da farklı listeler yapabilirsiniz. Karşınıza çıkacak şey sonuçtur. Yazı icat edilip bilgiler kaydedilmeseydi bugünkünden çok daha geri, çok daha ilkel bir dünyada yaşıyor olacaktık.

Yazı, bir taraftan bilginin muhafaza edilmesini, sonraki nesillere aktarılmasını mümkün kılmış, diğer taraftan edebiyat eserlerinin meydana gelmesine zemin hazırlamıştır. Yazının bilime hizmetlerini uygarlık tarihini araştırıcılara bırakıp biz, işin edebiyatla ilgili tarafına bakalım.

Güzel ve etkili yazmak insanların her devirde değer verdikleri bir meziyet olmuştur. Şairler ve yazarlar toplumda diyemesek bile edebiyata ilgi duyanlar arasında saygı görmüşlerdir, diyebiliriz. Geçmiş dönemlerde hükümdarlar, yüksek rütbeli devlet adamları, bazı zenginler özellikle şairleri korumuş, kollamış onların edebi etkinliklerini rahatça sürdürebilmeleri için destek olmuşlardır. Atatürk bazı şair ve yazarların milletvekili seçilmelerini sağlamış, bazılarını elçi olarak görevlendirmiş, onlara dolaylı olarak destekte bulunmuştur.

Kimi insanlar için yazmak ihtiyaçtır. O kişiler yazmadan rahatlayamazlar. Sait Faik'in "Haritada Bir Nokta" hikâyesinin son paragrafını hatırlayalım: "*Söz vermiştim kendi kendime: Yazı bile yazmayacaktım. Yazı yazmak da bir hırstan başka ne idi? Burada namuslu insanlar arasında sakın ölümü bekleyecektim; Hırs, hiddet neme gerekti? Yapamadım. Koştum tütüncüden kalem kâğıt aldım. Oturdum. Adanın تنها yollarında gezerken canım sıkılırsa küçük değnekler yontmak için cebimde taşıdığım çakımı çıkardım. Kalem yonttum. Yonttuktan sonra tuttum öptüm. Yazmasam deli olacaktım.*" Sizde yazma sevgisi, hırsı varsa içinizden gelen bir güç sizi yazmaya zorlar.

André Gide: "Niçin bu kitabı yazdım? Onu yazmam gerektiği için. Bütün bunları içimde taşıyordum, sanırım rahat ölemezdim," sözleriyle sanatçının içindeki itici gücü anlatıyor.

Edebiyat eseri oluşturmak, anlamında "yazma"nın yetenek işi olduğunda hemen herkes hemfikirdir. Ernest Hemingway: "Büyük yazar olabilmek için kabiliyetli, eğitilmiş olmak, artı mutsuz çocukluk yaşamış olmak gerek." diyerek yeteneğin yanında eğitimi ve mutsuz çocukluk yaşamayı şart görüyor ama mutsuz çocukluğun her yazar için gerekli olmadığını düşünüyorum.

Bilgi, iyi yazmanın önde gelen şartlarından biridir. Bir yazar başka birini küçümsemek için : "O daha balıkların adını bilmiyor." demişti. Yazar ya da şairseniz size her türlü bilgi gereklidir. Günümüzde bilgiye ulaşmak çok kolaylaşmıştır. Yazara düşen arayıp bulmaktır. Hikâyenizde kullanacağınız "Kıyıda bir balık yüzüyordu." cümlesinden daha iyi cümle "Kıyıda bir levrek yüzüyordu." cümlesidir.

Hiçbir meslekte çok çalışmadan başarıya ulaşmak mümkün değildir. Yazarların, şairlerin hatıralarını, nasıl yazdıklarıyla ilgili açıklamalarını okuduğumuz zaman defalarca yazılan yine de beğenilmediği için yırtıp atılan sayfalar, bir kelimenin peşinde uykusuz geçirilen geceler, defalarca yazılan hikâyeler, şiirler gibi durumlarla sık sık karşılaşırız.

Yazarların çalışma biçimleri hep ilgimi çekmiştir. Notlarıma baktığım zaman ilginç şeyler görüyorum. Bazı yazarlar her türlü ortamda yazabildiklerini söylüyorlar. Haldun Taner yazılarını, "gümrükten mal kaçırır gibi kahvede, vapurda, dolmuşta, hatta yürürken durup ayakta yazdığını" söylüyor. Mehmet Çınarlı da Haldun Taner gibi her ortamda her yerde yazanlardan. Kahraman-

maraş'ta çalıştığım yıllarda tanışma şansını elde ettiğim Bahaettin Karakoç yazmak için özel ortam istemeyenlerden. Kendisini bir gün iş yerinde ziyaret ettim. Odasının tek penceresi Maraşlıların Kanlıdere dedikleri derenin bir tarafındaki uçurma bakıyordu. "Ağabey burada nasıl yazıyorsun?" diye sorduğumda " Hiç etkilenmem Nafiz. Evdeki durumum bundan daha karışık . Yazmaya başladığım zaman her şeyle ilişkiyi keserim. Çocuklardan biri kolumu çeker, biri paçama yapışır, biri kucağıma tırmanmaya çalışır, ben yazmayı sürdürürüm." dediği aklımda.

Yazdığı zaman tam bir sessizlik isteyen yazarlar da var. Hüseyin Rahmi Gürpınar'a kulak verelim: "Yazı yazarken gürültünün müthiş düşmanıyım. Çıt olmasını istemem. Ben yukarıda çalışırken aşağıdaki odaya da kimsenin girmesine orada kimsenin dolaşmasına tahammül edemem. Hatta daha tuhafını söyleyeyim. Ben odada çalıştığım müddetçe sofadaki saatin işlemesi memnudur. Yazıya başlar başlamaz hemen dışarıya çıkar, sofadaki saati durdururum." İsrail'in ünlü yazarlarından Ephraim Kishon'un evinin bulunduğu sokağın iki başında "Dikkat Bay Kishon çalışıyor." levhası vardır. İsrailli yetkililer yazma işinin gürültüsüz ortamda daha sağlıklı yapılacağını düşünmüş olmalı ki o sokaktan geçecekleri uyaran levha asma gereğini duymuşlar.

Yazmada titiz davranma hususunda Türk edebiyatında ilk akla gelen isim Yahya Kemal Beyatlı'dır. Yaşadığı sürece yazdıklarını bastırmamış buna gerekçe olarak eserlerinde düzeltme yapabileceğini göstermiştir. Yahya Kemal'in birçok şiirini otuz kırk yıl içinde tamamladığı biliniyor. 1917'de başlayıp 1956'da bitirdiği Selimname bunlardan biridir. Rintlerin Ölümü şiirinde bir kelimeyi değiştirmek, "siyah" yerine "serin" demek için on altı yıl beklediği söylenir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu bir sayfayı bazen üç dört günde yazabildiğini söylüyor. Bir sayfada aynı kelimenin iki defa tekrarlanmasından hoşlanmadığını, çoğu zaman gece uykudan uyanıp bunlardan birini sildiğini, yerine başkasını yazdığını ifade ediyor. Samim Kocagöz "Ahmet'in Kuzuları" hikâyesinin konusunu lise öğrencisiyken babasından dinlediği gerçek bir olaydan almış ve bu hikâyeyi aradan yirmi dört yıl geçtikten sonra tamamlayabilmiştir.

Zor yazan, yazarken dokuz doğuran, ıkı-

na sıkına yazan yazarlar olduğu gibi aynı zaman dilimi içinde birden çok eser üzerinde çalışan yazarlar da vardır. Victor Hugo'nun büyük bir masası varmış. Masanın üstünde tamamlanmayı bekleyen yedi sekiz kitap... Hugo bunlardan birinin karşısına geçer, üç dört sayfa yazar, bir diğerine beş altı sayfalık bir ekleme yapar, masanın etrafını dolandır, böylece her kitabına yeni sayfalar katarmış. Gazeteci Atilla Gökçe Halikarnas Balıkcısı'yla yaptığı röportajında "Bugünlerde onu İzmir'in Hatay semtindeki evinde ziyaret edenler ayrı masalar-daki üç ayrı kitabı aynı anda yazdığını görürler." cümlesiyle Halikarnas Balıkcısı'nın da Victor Hugo'ya benzer bir yöntem kullandığını belirtmişti.

Yazar ve şairler yaygın kanaatin aksine yazmak için oturup ilham beklemezler. Mesela İlhan Geçer "Bugün artık ilhama inanmıyorum ben." diyor. Geçer'e göre şair, şiir iklimine girer, istediği ortamı bulursa bir şeyler yazabilir. Fazıl Hüsnü Dağlarca "Canım çekince kalem kâğıt elimin altına geliverir," diyerek İlhan Geçer'le aynı düşüncede olduğunu belirtiyor.

Bizim yazar ve şairlerimizin tamamına yakınının edebiyat ikinci işidir. Yakın yıllarda yazdığı eserlerinden gelen parayla geçimini sağlayan, sıradan bir futbolcu kadar olmazsa bile Türkiye ölçülerine göre iyi para kazanan yazarlar bizde de çıktı; ama Batıda yazarlık çok zamandan beri profesyonel bir iştir. Dolayısıyla yazarın ilham beklemek gibi bir lüksü olamaz. Yayıncısı sıkıştı-rır, okuyucusu bir an önce kitap bekler, yani yazarı yazmaya zorlayan şartlar vardır. Yazar, yazmak zordur.

Günler, geceler, hatta bazen aylar yıllar süren uğraşılardan sonra bir eser ortaya çıkarmak ne güzel bir şeydir! O tadına doyumaz manevi tatmin ne bulunmaz bir nimettir. Kendileri bu hazları tadarken yazdıkları güzel eserlerle hayatımıza renk katan, bize yeni ufuklar açan, hepsinden önemlisi bize insanları sevmeyi öğreten yazarları, şairleri saygıyla anıyoruz.

MEZAR KOPMASI

NAZMÎ BAYRI

Hallaçoğlu meyhanesinde kafayı bulduğumuzda, sohbetimiz koyulaşıyor iyiden iyiye. Neler konuşuyoruz ki... Kuşların daldan dala konması gibi biz de konudan konuya atlıyoruz. Sarhoşluk hâli işte... Yakup Ruhi Hoca, arada bir cebinden çıkardığı kâğıtlardan, küçük defterlerden -önceden karaladığı- şiirleri okuyor. Ömrünü kitaplara adanmış Eşref arkadaşımız dikkatle dinliyor onu. Yakup Ruhi Hoca'nın okuduğu her şiirin mükemmel olduğunu vurguluyor, sayıklarcasına. Dili peltekleşmiş, gözleri kaymış, yüzü kızarmış. Üçümüz de aynıyız aslında. Birbirimizdeki değişimi yüzlerimizden, gözlerimizden, konuşmalarımızdan anlıyoruz; ama hiç birimiz sarhoşluğu kendimize yakıştıramıyoruz. Meyhane dediysem öyle ahım şahım bir meyhane değil. Şehrin eski mahallerinin birinden ana caddeye çıkan daracık sokağın uç kısmında geniş camlı, daracık bir mekân. Ucuz oteller, küçük bakkallar, tatlıcılar, şalgamcılar, terziler, berberler, züccaciyeciler, ayakkabıcılar, tütüncüler, tekel büfeleri ve daha birçok dükkân sıralanıyor karşılıklı.

Altı masa ancak sığdırılmış; üçü bir yanda diğer üçü karşı yanda. Arkadaki mutfığa ve yandaki lavaboya ulaşan daracık bir geçiş yolu kalmış. Masalar dörder kişilik...

Müşteriler sanki bu zamanın ötesindeler; felsefeleri oldukça geniş, bilinçli kişiler. Onları dikkatle dinleyen birisi yaşama dair çok şey öğrenir ve önemli dersler çıkartabilir. Bir okula devam edercesine, neredeyse her akşam, hafta sonlarında ise öğleden sonraları masalardaki yerlerini alırlar. Biz üç arkadaş arada bir uğruyoruz.

Sürekli takılan müşterileri tüm dikkatimizi

vererek dinliyor, kendimizce dersler çıkartıyoruz. Bu akşam şaraba başlamadan önce arkamızdaki masadan birisi Yakup Ruhi Hoca'ya, "Siz iyi bir hocasınız," dedi, "benim oğlumun dersine girmiştiniz. Oğlum fen lisesinde okuyordu. Çok zeki bir çocuktü. Lise son sınıftayken öldü. Bakın fotoğrafına – cüzdanından çıkardığı bir vesikalık fotoğrafı gösteriyordu- yakışıklı bir çocuktü. Fazla sürmedi hastalığı. 'Baba üzölme', dedi, 'sana layık bir çocuk olamadım, istediğın gibi bir adam olamadım. Hakkını helal et,' dedi. Bilim insanı olmak istiyordu."

Oysa Yakup Ruhi Hoca fen lisesinde hiç görevde bulunmamıştı; ama bozuntuya vermiyor, genç bir öğrencisini kaybetmiş üzüntülü bir öğretmenin tavrını sergilemeye çalışıyor. Üçümüz de fena etkileniyoruz bu acı olaydan.

"Öğleden sonraları geliyorum buraya, kendi yaptığım bir otuz beşlik boğma rakıyı içip gidiyorum. Kusura kalmayın, zamanınızı aldım," diyor ardından.

Bir derinlik seziyorum yüzünde. Acı, keder dolu bakışlar ve donukluk hali... Onu anlamakta zorlanıyorum. Bu ağır atmosferde şarap şişelerini üst üste boşaltıyoruz. Bu yüzden biraz erken çarpılıyorz.

Tezgâhtan takırtılar yükseliyor durmadan. Soğan, yeşillik doğranıyor; yan taraftaki uzun mangalda pişen kebab, ciğer, kuşbaşı şişlerinden dumanlar tütüyor. Orta yaşlarda, seyrek saçlı, kirli sakallı, güler yüzlü meyhaneci, müşterilerini memnun edebilme derdinde. Bu yüzden masaları salatayla, humusla, ezmeyle, süzme yoğurtla,

kebabla donatıyor. Ara yerde sık sık dolaşarak, “Bir isteğiniz var mı?” diye de soruyor.

Eşref arkadaşımız bu yüzlerin, bu sokakların, bu gökyüzünün, bu eski evlerin en eski tanığı. Kimleri tanımıyor ki... Sinemacıları, berberleri, terzileri, saatçileri, marangozları, tamircileri... Fırıncılar, kebabçılar, tuhafiyeciler, sahaflar, çorbacılar, tütüncüler, ikinci elciler neredeyse her gün uğradığı yerlerden. Yakup Ruhi Hoca da ondan eksik kalmıyor. Çoğu zaman birlikte dolaşip esnaflarla kısa sohbetler ediyorlar. Benim de arada bir onlara katıldığım oluyor...

Yiyip içtiğimiz bu güzel anlarda bazı dostlar takılıyor aklımıza. Üzülüp onlardan söz ediyoruz. İnsan ne eder eder, bazen de birlikte olma gayretini gösterir, görüşünde birleşiyoruz. Dedikodu yapmıyoruz aslında. Durum değerlendirmesi yapıyoruz kendimizce. Makama, paraya oldukça düşkün gözüküyorlar çıkarımlarımız neticesinde ve yaşam dersinde sınıfta kalıyorlar. Bir yandan da entelektüel, yazar, şair kılığında görünme hevesine düşüyorlar. Bu daha da anlamsız geliyor bize. Kendilerine sunulan işlerle ömür tüketiyorlar, hayatın derinliklerine inemiyorlar. Bu gidişle inemezler de diyoruz. Ne sohbetleri sohbet, ne de arkadaşlıkları arkadaşlık. Yazdıkları şiir, öykü, deneme edebiyatın uzağında kalıyor bu yüzden. İşlerinin peşindeler hep. Dostlar, kitaplar, şarkılar, türküler, at yarışları, dertli insanlar, dilenciler, çaycılar, boyacılar, simitçiler, taksiciler, tablacılar, yalnızlık kokan üçüncü sınıf oteller, daha neler neler umurlarında değil. Melek Girmez semti, neden Melek Girmez, sözgelimi? diye düşünmüyorlar. Ama biz düşünüyoruz ve felsefe yapıyoruz. Meyhaneden çıktığımızda elli yıllık Paçacı Veysel Usta'ya gidip paça içiyoruz. Babadan oğla işliyor bu dükkân. Bir paça yapıyor ki lezzeti damaklarında kalıyor insanın.

Paça içtiğimiz anlarda bile, keşke Cevdet, Ali ve Besim Hocalar da olsalardı, diyoruz. Dostlarını bizden başka kim anar ki bu kadar...

Meyhanede gürültü başını almış gidiyor. Garson sumaklı soğan salatasından bir tabak daha koyuyor masaya. Tam o anda benim dudaklarımdan dökülüyor sözcükler. “Mezar Kopması,” diyorum,

“Mezar kopması...”

“Ne mezar kopması, ne demek istiyorsun?” diyor Eşref. Yakup Ruhi Hoca,” Ben de anlamaya çalışıyorum,” diyor. “İnsanların çoğu mezar kopması yaşayacaklar,” diyorum ardından. Eşref, “Hiçbir şey anlamadım,” diyor kısık bir ses tonuyla. Bir anda benim kafam da karışıyor. “Biraz düşünmeliyim,” diyorum.

Söylediklerimin altından kalkamıyorum. Alkol sağlıklı düşünmemi engelliyor, diye geçiriyorum içimden. Yakup Ruhi Hoca, ucundan kıyısından biraz değişiyor konuyu. Ben düşündüğümü bir türlü sözcüklere dökemiyorum.

Meyhaneden çıkıyoruz. Hafiften esen bir sonbahar yeli okşuyor yüzlerimizi. Üçümüz de yürürken sendeliyoruz. Ayağı bir yerlere takılıyor Yakup Ruhi Hoca'nın ve düşmekten son bir devinimle kurtuluyor. Eşref'in koluna giriyoruz sağlı sollu... Paçacı Veysel Usta düşünüyor aklımıza yine. İyi de bir varabilsek oraya. Taksi lazım, en iyisi taksiyle gitmek... Öyle yapıyoruz.

Benim aklımda, Mezar Kopması, sözcükleri. “Bu öyküyü yazacağım, mutlaka,” diyorum. “Konusu nasıl olacak?” diye soruyor Eşref.

“Cevdet, Ali ve Besim Hocaların yaşama bakış açılarıyla yola çıkarsam, konuyu yakalarım,” diyorum; devamla, “çevremizdeki bazı insanları hep idare ediyoruz; bu kişiler öldüklerin de ise nedense fazla etkilenmiyoruz. Öldüklerinde onlardan tamamıyla kopuyoruz. Budur işte mezar kopması. Yaşadıkları sürece, iyi kötü de olsa varlar; öldüklerinde belleğimizden silip atıyoruz onları. Oysa bazı insanları hiç silemiyoruz. Bizler yaşadığımız sürece, onları da yaşıyoruz. Mezarlarına konulur konulmaz bizlerden kopup giden o kadar çok insan var ki...” diye devam ederken, çaylarımız geliyor

BAKİ SARISAKAL: “ARAŞTIRMACI - YAZARIN, TARİH ARAŞTIRMACISININ BİR TAKIM İDEALLERİ OLMASI GEREKİR”

CELAL KARACA

Araştırmacı-Tarihçi-Yazar. 15 Eylül 1954’de Samsun’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Samsun’da tamamladı. Liseyi Samsun 19 Mayıs Lisesinde tamamlayan Sarısakal, Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Tarih Bölümü Türkiye Devrim Tarihi Kürsüsünde tamamladı. Mezuniyet tezini 'Türkiye’de Siyasal Partilerin Sosyal Temelleri' adlı çalışma ile Kurtuluş Kayaı yönetiminde tamamladı.

Pasinler Lisesi, Erzurum Aşkale ve Edirne Lisesi’nde Tarih Öğretmenliği yaptı. Samsun Ticaret Meslek ve Anadolu Ticaret Meslek Lisesi’nden iş hayatını tamamlayarak emekli oldu. Ulusal ve yerel basında yayımlanan eserleriyle Sarısakal, Samsun kent kültürünün ortaya çıkarılmasında, 'Protokol Yolu' (Kurtuluş İskelesi) çalışmalarında, Samsun Gazi Müzesi (Atatürk Evi) restorasyonunda danışmanlık yaptı. Samsun’da, kentin değişik bölgelerinde tarihi eserlerin künyelerini yazarak Samsun’un tarihine ışık tuttu. Edebiyat Nöbeti dergisi ile Samsun / Atakum Belediyesi’ nin birlikte düzenlediği “Vedat Türkali Edebiyat Yarışması”nda “2023 Kent Kültürüne Hizmet Ödülü” verildi. Yayımlanmış eserleri ; Bir Kentin Tarihi: Samsun (2 cilt), Samsun Sağlık Tarihi, Samsun Polis Tarihi, Samsun Belediye Tarihi, Samsun Eğlence Tarihi, Belge ve Tanıklarla Samsun’da Mübadele, Samsun’da Unutulmayan Olaylar (4 cilt), Belge ve Tanıklarla Samsun’dan Ankara’ya (2 cilt), Samsun Eğitim Tarihi (2 cilt), Meşrutiyet’ten Cumhuriyet’e Samsun’da Reklamlar (2 cilt), 100 Yıl Önce Samsun’da Siyasal ve Sosyal Yaşam (2 cilt), Gezinlerin Gözüyle Amisos’tan Samsun’a, Tarihi ve Mimari Özellikleriyle Samsun Evleri, Samsun Demiryolu Tarihi.

Sayın Baki Sarısakal, Samsun ili ile ilgili bugüne kadar üç kitabınız yayınlandı. Çalışmalar nasıl başladı?

Bundan 12 yıl önce başladı. Ben tarih

Baki Sarısakal-Celal Karaca

öğretmeniyim. Samsun’la ilgili yapılan çalışmalara baktığımızda bu konuda yapılanların hep birbirinin kopyası olduğunu görürüz. Buradan yola çıkarak Samsun’da bu alanda büyük bir eksiklik olduğunu gördüm. Çalışmalara bu şekilde başladım.Yaptığım çalışmalar sırasında gördüm ki, Samsun’la ilgili bir şeyler yazmaya insanların hiç arşivlere girmediğini gördüm. Birisi bir kitap yazmış, ondan sonra böyle bir çalışma yapanlar da bazı yerlerini değiştirerek kendisine ait bir çalışma gibi göstermiş. Ben çalışmaya başladığımda gördüğüm bu tür eksiklik ortadan kaldırmak için yola koyuldum. İşe fotoğraf toplayarak başladım. Daha sonra arşivlere girdim. Bu çalışmalarım sonucu iki ciltlik kitap,“Bir Kentin Tarihi Samsun” doğdu. Bu kitabım Samsun Valiliği; “Samsun Basın Tarihi” ise Barış Gazetesi tarafından yayınlandı. Şimdi yayına hazır halde bekleyen dört kitabım var. Bunlardan birisi “Samsun Polis Tarihi”dir. Daha önce Samsun Emniyet Müdürlüğü yapan Tekin Akın tarafından yazmam önerilmişti. Fakat yeni gelen emniyet müdürü biraz duyarsız davrandı. Ben kitabı hazırladım; CD olarak emniyet müdürlüğüne verdim. Samsun Polis Tarihi, Samsun Sağlık Tarihi, önümüzdeki aylarda Barış Gazetesi Yayını olarak çıkacak. Vilayet tarafından yayınlanacak olan Samsun Eğitim Tarihi basıma hazır. Samsun Eğlence Tarihi de hazır durumda.

Yani dört kitabım yayına hazır durumda bekliyor. Şimdi de Mübadele ve Samsun adlı bir kitabın çalışmaları içindeyim.

Baki Bey, “Samsun Basın Tarihi”ni hazırlarken, ciddi bir araştırma yaptığınız anlaşıyor. Peki, geçen yüzyılın (20.yy) başından beri Samsun’da yayınlanan gazetelerin hepsine ulaşabildiniz mi?

Samsun’da yayınlanan gazetelere baktığımızda ilk çıkan yerel gazetenin Aks-i Seda olduğunu görürüz. 1908’de doktor Sıtkı tarafından yayınlanmaya başlamıştır. Daha sonra Şefik Avni Bey tarafından yayına devam ettiriliyor. Bunlar Samsun Basın Tarihi’nde daha detaylı olarak yer almaktadır. Bu gazetenin arşivine ulaşmak benim için büyük bir şans oldu. Bu arşive rahmetli Orhan Okkacı’nın yardımları sonucunda ulaştım. Şimdi –fotokopisi de olsa –bu gazetenin tüm sayıları arşivimde yer almaktadır. Bunun bazı sayıları Ankara’daki Milli Kütüphane’de bulunmaktadır. Benim bu konudaki çalışmalarına büyük ışık tuttu. Ulusal Kurtuluş Savaşı sırasında Karadeniz’de yayınlanan gazeteler il il dolaşarak Ömer Sami Coşar tarafından toplanmış. Bu iller arasında Samsun da var. Hepsini alıp İstanbul’a götürmüş. Şimdi bu gazetelerden haber yok. Ben izini çok sürdüm. Araştırmalarım sırasında Hakkı Tarık Us Kütüphanesi’nde olduğunu söylediler. Sonra Ilıcakların sahibi olduğu Akşam gazetesinin satın aldığını söylediler. Ama bir türlü bir ipucu yakalayamadım.

Samsun ile ilgili araştırmaları yaparken sadece buradaki kütüphane ve arşivlerle mi yetiniyorsunuz? Yoksa büyük kentlerimizdeki arşiv ve kitaplıklara da gidebiliyor musunuz?

Samsun Ondokuz Mayıs Halk Kütüphanesi’ndeki Samsun ve ilçelerine ait tüm kitapları (sürelî-süresiz tüm yayınları) inceledim. Benim araştırmalarım sırasında giremediğim iki tane arşiv var: Cumhurbaşkanlığı Arşivi ve Türk Silahlı Kuvvetleri Arşivi. Bir de Heybeliada Ruhban Okulu’na giremedim. Üç kez başvurdum ama izin verilmedi. Bu okul Karadeniz için çok önemli bir kaynak veri yeri. Önümüzdeki aylarda tekrar bir başvuru daha yapacağım. Ama bu kez, Samsun eski valisi olan şimdiki İstanbul Valisi

Muammer Güler Bey’den bizzat rica edeceğim. Ben, geniş kapsamlı araştırma yapmak istediğim-de nerede bilgi-belge varsa mutlaka gitmişimdir. Giderken de mutlaka kendi olanaklarımla gitmişimdir. Dışarıdan hiçbir şekilde para almadım. Hatta çalışmalarımı valilik desteği ile yaptığım halde buradan da bir kuruş para almadım. Valiliğin yaptığı benim hazırladığım kitabı sadece bastırdı.

Samsun’daki Yerel Tarih Gurubu’nun içindesiniz. Gurubun çalışmaları nasıl gidiyor?

Samsun’daki Yerel Tarih Gurubu’nun içindeydim. Şimdi değilim. Bu gurubun çalışmaları içinde birtakım sakatlıklar vardı bana göre. Bu nedenle Yerel Tarih Gurubu’ndan ayrıldım. Arkadaşlar devam ediyor. Ama ben yokum. Yaklaşık iki yıl çalıştım. Söyleşilerde, fotoğraf sergilerinde görev aldım. Fotoğraf çalışmalarında arkadaşlara arşivimi açtım. Ama bundan sonra bu çalışmaların içinde yer almayacağım.

Samsun’u, önce ‘Bir Kentin Tarihi’ ile incelediniz. Arkasından bu kentin “Basın Tarihi,” “Sağlık Tarihi,” “Eğlence Tarihi,” “Eğitim Tarihi,” “Polis Tarihi” geldi. “Samsun Edebiyat Tarihi”ni hazırlamayı düşünüyor musunuz?

Edebiyat tarihi peyderpey diğer kitapların içinde geçiyor zaten. Başlı başına bir edebiyat tarihi projem yok. Gelecekte ne olur bilemem. Onu gerektirecek bir şey olursa değerlendiririz. Çünkü, bir döküman üstünde çalışırken birtakım veriler ortaya çıkıyor. Örneğin, bir eski gazete üzerine çalışırken, onun içinde edebiyattan tutun da, tarihe kadar o günkü siyasi koşullara kadar bir takım veriler ortaya çıkıyor. Bu verileri de değerlendirmek zorunda kalıyorsunuz. Bu veriler ışığı altında değerlendirme ve sınıflandırmalar yapıyorsunuz. Bunun dışında da -dediğim gibi- ara başlıklar çıkıyor.

Barış Gazetesi’ni takip ediyorsunuzdur. “100 Yıl Önce Samsun’da Bu Hafta.” Böyle bir şeyi İstanbul’daki bazı gazete ve dergiler yapıyor. Ama, Anadolu Basını’nda ilk kez Barış Gazetesi olarak biz gerçekleştirdik. 100 Yıl önce o hafta Samsun’da olan olayları o günkü makalelerle okuyucuya aktarıyoruz.

Samsun'daki bazı olayları tam açıklamak için bazı gazetelere ulaşmak gerekiyor. Ben tam anlamıyla bunlara ulaşmadan bazı şeylerin açıklanacağına inanmıyorum. Örneğin, bir Aks-i Seda'nın karşısında Doğru Seda diye bir gazete vardır. Bugün Milli Kütüphane'de sadece üç sayısı vardır. O'nun haricinde Doğru Seda gazetelerine ulaşamadım. Doğru Seda gazetesi önemli. Nemlizade'ler tarafından Aks-i Seda gazetesine muhalefet için yayınlanmıştır. Bir de Bafra'da Emin Bey'in çıkardığı gazeteler var. Onların da bütün sayılarına ulaşamadım. Daha önce Samsun Milletvekilliği de yapmış olan Emin Bey, Rehber gazetesini çıkarmış. Emin Bey'in çizgisini belirlemek için bu gazetelere ulaşmak önemli. Çıkardığı bir Hilal gazetesi vardı örneğin ona baktığımızda Emin Bey'in yerini tespit edemezsiniz. İstanbul yanlısı mıdır, T.B.M.M. yanlısı mıdır bu gazetenin sayılarından çıkaramazsınız Tam anlamıyla nerededir durduğunu, yönünü öğrenmek için o gazetenin tüm sayılarını incelemeniz gerekir. Rehber ve Hilal gazetelerinin tüm sayılarına ulaşamadım. Tam anlamıyla Samsun'u, Türkiye'deki basının belirli bölümünü anlamıyla ya da bir bölümünü o günün siyasal ve sosyal, ekonomik olayların hepsini anlayabilmek için gazete koleksiyonlarının hepsine sahip olmak gerektiğini düşünüyorum. Bunlara ulaştığımızda da bu boşluk ortadan kalkmış olacaktır.

Samsun Basın Tarihi'nde Havza'da yayınlanan Tersakan gazetesine rastlayamıyoruz. Demek ki hiçbir yerde ulaşamadınız bu gazeteye.

Tersakan yeni bir gazete sanıyorum. Genç bir arkadaş çıkarmıştı.

Ondan önce Havza'da 67 sayı çıktı. Daha sonra o arkadaşımız (Hüseyin Murat Çinkılıç) Samsun'da çıkarmaya devam etmek istedi. Ama yedi sayı kadar çıkarabildi.

Şimdi şöyle bizim Samsun Basın Tarihi kitabında eksiklerimiz var. Ben kent merkezi ağırlıklı çalıştığım için bu eksiklikler ortaya çıktı. İlçeler bazında çalışmadım. Şimdi bu arşivi şöyle kapatmayı düşünüyorum. Benim, Bir Kentin Tarihi Samsun'un 3. kitabı için çalışmalarım var. Burada sadece ilçelere geniş yer verilecek. Bafra'sı, Çarşamba'sı, Vezirköprü'sü, Ladik'i bu

şekilde. Orada bunların tarihine, basınına, lehçelerine yer verilecek. Yani Samsun'u nasıl geniş bir şekilde anlattıysak, orada da ilçeleri geniş olarak anlatacağız. Onların alt yapısı olan çalışmaları da yapıyorum şimdi.

Bir anlamda ek olacak.

Hayır ek değil. Üçüncü cilt olacak. Bir Kentin Tarihi yarım. Yarım dediğim şu, ilçeler yok. Birinci ve ikinci ciltler Samsun merkezli. Samsun sadece merkezden oluşmuyor, tabii ilçeleri de var. Üçüncü kitap için sayın valinin de onayını aldım. Şimdi mübadele üzerine çalışırken bir taraftan da bu kitap için de çalışıyorum.

Peki kitaplarınızı Samsun'da değil de Ankara ve İstanbul gibi bir büyük kentteki yayınevine hazırlamayı düşünmüyor musunuz? Çünkü, bu şekilde yapılan bir basımda dağıtım sorunu yaşıyorsunuzdur mutlaka.

Zaten kitaplarım satılmıyor. Satılmıyor derken şöyle açıklama getireyim. Vilayet bunları satışa sunuyor. Gelen konuklara, yabancı merkezlerle, T.B.M.M. üyelerine, valiliklere gönderiyor. Yani vilayetin tanıtımı için kullanılıyor. Ancak, eş dost vasıtasıyla elde edebiliyorsunuz bu kitapları. Onun haricinde piyasada satılan sadece "Samsun Basın Tarihi" var. Onu da gazeteciler alıyor. Başta Samsun 19 Mayıs Gazeteciler Cemiyeti olmak üzere pek ilgi göstermediler. Sizin tarihiniz yazılıyor buna sahip çıkılmıyor. Anladığım kadarıyla bunun altında başka şeyler de var. Örneğin Barış gazetesinin ve Cemil Bey'in konumundan kaynaklanıyor. Onlara muhalefeti var Cemil Bey'in çünkü. Ya da onların Cemil Bey'e bakış açısından kaynaklanıyor. Sonuçta sahip çıkmadılar.

Bu tür çalışmalar para kazanmak için yapılmıyor zaten. Siz aldığınızdan fazlasını veriyorsunuz. hem parasal anlamda, hem de özveri anlamında veriyorsunuz. Yaşamınızdan ödünler veriyorsunuz. Cemil Bey (Baskın) yakinen bilir. Beni tanıyanlar da bilir. Ben 24 saatimin 18 saatinde Samsun için çalışmalar yapan birisiyim.

BABAM GELİNCE

ENGİN KÜKRER

Çok şükür, bugün de işlerimi bitirdim. İş dediysem de öyle büyük bir iş değil ha! Benimkisi babadan yadigâr, ufak bir ayakkabı tamir atölyesi işte! İki insan sığamaz içine, kümes kadar bir yer.

Anama iki ay önce dedim ki: “Hüseyin emmim bırakacakmış tamirciliği. ‘Bitişikteki dükkânımı sana vereyim,’ diyor. Aradaki duvarı yıkar, büyütürüm dükkânı mis gibi. “Demez olaydım. Kırk yaşında adamım, çalı süpürgesiyle kovaladı beni bahçe kapısına kadar. Hani zoruma da gitmedi değil!

Dile kolay yirmi altı senedir bu tamirci sandalyesinde oturuyorum, anam bir çivi çakma-bile izin vermedi dükkâna. Neymiş efendim, babam gelince her şeyi bıraktığı gibi görmeliymiş! Aynı görmezse üzülmüş. Bir kere sen aynı kalmadın ki ana! Dükkân nasıl kalsın? Ben aynı kalmadım ki! Bak, saçlarıma aklar düştü. Oturmaktan kamburum çıktı bu daracık yerde. Topal kargalar gibi seke seke yürür oldum sokaklarda. Ah gençken böyle miydin ben?

Sahi, sen böyle miydin? Hatırlarım da eskiden siyah dalgalı saçların yazmandan taşar, omuzlarına düşerdi. Rüzgârda, incecik dal gibi salınırdın. Gök gözlerin hep ufka bakardı. Ellerin, kalbin yumuşacıktı. Dükkânı kapatır kapatmaz koşup sana gelirdim. Kocaman sarılırdım, ellerim kenetlenirdi beline. O zamanlar hep lavanta kokardın. Bilirim, babam gelirse diye sürünürdün o kokuyu. Şimdi de lavantalar içindesin ama kokusu bana kadar gelmiyor artık. Hava da iyice karardı. Tüm esnaf, kepengini indirdi. Çoktan evine varmıştır hepsi. İyice geç olmadan ben de kapatayım dükkânı. Gerçi insanın bekleyeni olması lazım bir yerlere geç kalabilmesi için. Ben kime, neye geç kalacağım? Keşke bir sevenim olsaydı. Şimdi cama çıkıp gözlerdi yolumu. Sık sık bakardı saati çocuklarımız olurdu. Kim bilir kaç tane? Karanlık olunca “Babam nerede kaldı?” diye sorarlardı analarına. O zamane. Soğudukça ısıtırdı çorbamızı.

Belki an hiç geç kalmazdım. Oyalanmazdım bu kadar.

Aslında gençken vardı bir sevdiğim... Selvi... Baharda yeni açmış narçiçeği gibi kokardı. Okyanus gözleri bana bakarken dalgalanırdı. Öyle ufacıktı ki yüzünün kıvrımları; burnu yok sanırsın, ağzını açsa üç tane lokum sığdıramazsın. Rabbim boş zamanında, özene bezene yaratmış. Görücü gönderdik. “Tamirci parçasına kız vermem!” dedi babası. Ama kızın gönlü bende, bir gece vakti kapıp geldi bohçasını. Ne yapayım, ne edeyim? Babam yok ki başımızda, gölgesine sığınayım.

“Selvicanım... Cennet bakışlım... Anamı bir başına koyup nasıl gideyim? Kalsak bu sefer de babangil bizi yaşatmaz. Varsın şimdilik böyle olsun, bir hal çaresini buluruz elbet,” dedim.

Kız da ne yapsın? Astı yüzünü, büktü boynunu, döndü gerisin geri baba evine. İki ağladı, üç zırladı; dört ay sonra gitti bizim köse tüccarın bodur oğluna vardı. Davullu zurnalı düğün yaptılar da Selvi’ m kalkıp bir kere oynamadı. Kocası olacak mendeburu iyi tanırım. Hemen karşı kaldırımdaki kangal sucukların camekâna sığmadığı büyük dükkân onundur. Dükkânın içerisi leş gibi zenginlik kokar. Tüccar babasına dayamış sırtını, keyfine diyecek yok yer cücesinin. Yazın sıcak, kışın ayaz filan dinlemez; hep dışarıda oturur. Masasını, sandalyesini her sabah çıraqlara taşıtır içeriden. Sonra bir keyif kahvesi söyler, karşımda höpürdete höpürdete içer namussuz. Haberi yok, bir kaş göz etsem Selvi’ m dünden razı; bohçası halen saklı durur yüklüğünde. Ah babam, bir geliversen şu tepenin ardından!

Babam, annem bana yedi aylık hamileyken, Çanakkale Harbi’ne gitmiş. Giderken de “Oğlumuz olursa adını Cevdet koy Hatice’ m,” demiş. Balkan Savaşı’ndaki komutanının adıymış

Cevdet. Edirne geri alınırken şehit düşmüş komutanı. Babam da aynı yerde omzundan yaralanıp iki ay hastanede yatmış. İyileşince terhis edip memleketine göndermişler. Zaten anam da yolunu gözlermiş. Sonunda kavuşmuşlar.

Çok geçmeden Cihan Harbi çıkmış. Gazi olduğu için gitmemiş babam önceleri. Ayakkabı atölyesinde askerlere çarık dikip destek olmuş karınca kararınca. Ancak düşman, boğazımıza süngüsünü dayayınca çok asker lazım olmuş gâvuru durdurmak için. Hâl böyle olunca İstanbul tekrar hatırlamış Anadolu'yu. Tellallar davullarını sokaklarda gümbürdetmiş günlerce, eli silah tutan herkesi cepheye çağırmış.

Anam “Bak, karnım da burnumda; gitme İsmail'im!” diye çok yalvarmış, ama dinletememiş.

“Çocuk babasız büyür, vatansız büymez.” demiş babam. Haki kıyafetini kuşanıp Çanakkale'ye doğru yola koyulmuş. Gidiş o gidiş...

Çocukken bir keresinde “Babam gelince onu nasıl tanıyacağım?” diye sormuştum.

“Hemen tanırsın,” demişti anam, “öyle uzun, heybetli, kalın bilekli, kurt bakışlı başka bir yiğit uğramaz bu köhne kasabaya.” Büzdüm dudaklarımı, “İyi madem!” dedim.

Bir gün sahiden öyle biri geldi kasabaya. Küçüktüm ama hatırlıyorum. Komşular aralarında konuşurken duymuştum. Uzun zaman sonra harpten yeni dönen bir asker, kasabanın girişindeki koca çınarın orada oturmuş; eşinden gelecek haberi beklermiş.

Tanımışlar ama kimse yanına gitmeye cesaret edememiş. Çocuk aklı işte! Duyar duymaz koştum, çınarın oraya vardım. Ben yaklaşınca hemen ayağa kalktı. Anamın dediği gibi uzun boylu, babayiğit, kurt bakışlı bir adamdı. Haki oduncu gömleğinin sol kolu boştu ve gömlek kolu omzunun üstüne tutturulmuştu.

“Hoş geldin babaam!” deyip atlayıverdim üzerine. Tek koluyla bana öyle sıkı sarıldı ki, beni bir daha hiç bırakmayacak sandım. Sarıştık,

koklaştık, hasret giderdik. Baba kokusu nasıl olurmuş ilk kez o gün öğrendim. Dizlerine yattım. Başımı okşadı. Ahırdaki ilkokula yeni başladığımı, kapalı duran tamirci dükkânımızı, ninemin öldüğünü, onu hep beklediğimizi... Hepsini uzun uzun anlattım. İneklerimizi, evin arkasındaki ufak bahçemizi, gülümsedi. Sessizce dinledi, kafa sallayarak.

Anlatmam bitince ilk olarak bizim topal muhtarı sordu. “Ben küçüğüm, onu pek bilmem,” dedim. “Fakat bir torunu vardı, ben yaşlarında, Mustafa... Çok oynardık bizim bahçede ama geçen sene difteriden öldü,” diye de ekledim.

Gözleri nemlendi, alt dudağını ısırdığını fark ettim. Yutkunarak “Peki anası Cemile! O ne yaptı?” diye sordu.

“Kendini yerlere çarpa çarpa ağladı Cemile yengem. Sonra çok duramadı buralarda. Kocasıyla taşı tarağı toplayıp gittiler kasabadan,” diye cevapladım.

Başımı okşayarak “Demek evlendi ha, iyi etmiş!” dedi. Daha da bir şey sormadı. Sol göğsünde takılı olan kırmızı kurdeleli, altın rengi, yuvarlak madalyayı çıkarıp bana verdi. Meğerse babam o değilmiş, öyle söyledi. Ama onu iyi tanırılmış. Pek mert adammış babam. Madalyayı babama, yiğitçe savaştığı için, devletimiz vermiş. Babam da bana teslim etmesi için ona vermiş madalyasını.

“Peki, babam ne zaman gelecek?” diye sordum.

Bir şey demeden sımsıkı sarıldı bana, kokusunu yeniden içime çektim. Bir süre öylece hareketsiz kaldık. Ardından her iki yanağımdan öptü. O anda fark ettim ki onun da yanakları ıslaktı. Ayağa kalktı. Kasabayı uzaktan şöyle bir süzdükten sonra “Haydi, sağlıcakla kal evlat!” deyip arkasını döndü ve ağır adımlarla uzaklaştı. Onun yanında zamanın nasıl geçtiğini anlayamamıştım. Hava kararıyordu. Korktum, hemen anama koştum. O da elleri böğründe, meğer kapıda beni beklermiş. Kızmasına fırsat vermeden dizlerine sarılıp ağladım. Sonra babamın madalyasını gösterip, bir solukta, çınarın orada yaşadıklarını

anlattım. Ses etmedi. Sadece madalyayı elimden alıp yanaklarına sürdü. Oracıkta ağlamaya başladı.

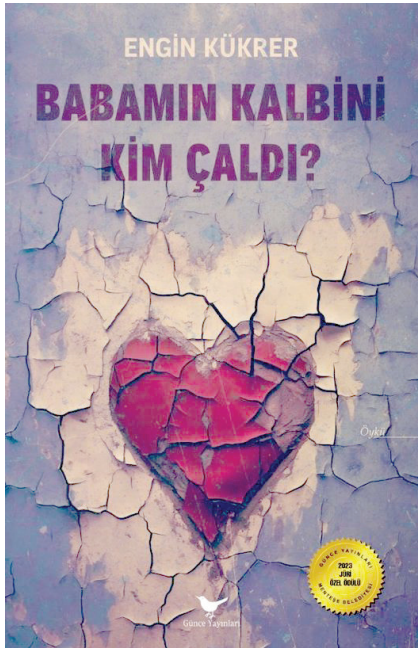
Hani anam, dükkâna bir çivi çakmama bile izin vermedi, demiştim ya! Eksik söyledim. Bir tek bu madalyayı asmama izin verdi dükkâna. Ben de onu güzelce çerçeveletip başucuma astım. Ben, anam ve babamın madalyası...

Birlikte bunca yıldır babamı bekledik durduk. Fakat karar verdim madalyayı da anamın yanına gömeceğim. Bugünden sonra babamı bekleyen tek ben kalacağım. Bugün tam kırk gün oldu anamı kaybedeli. Biliyorum, mezarına ektiğim lavantaların altında halen özlüyordur babamı. Bu madalya en çok onun hakkı. Kim bilir, madalyasını ona teslim edince hafiften bir rüzgâr esip yanaklarımı okşar. Yağmurlar yağar, lavantalar çiçek verir. Lavantalar yeniden annem kokar.

Belki o zaman babam da gelir. Koca çınarın orada beni bekler. Koşar, ona sarılırım. Bir bakmışsın o zaman ocağımız yeniden tüter. Karşı duvarı yıkıp yan dükkânı bizim tamirhaneye katarız. Hatta Selvi'me de bir göz kırparım.

Babam gelince...

*Babam Gelince, yazarın İlyas Halil Öykü Ödülü-2023'te ikinciliğe değer bulunan öykü dosyasında yer almaktadır.

MUSTAFA EMRE

ADIM ADIM YÜRÜYÜŞ

yalınayaktı
yalnızlığın kıyılarında
kum zambağını arayarak
güneşin renginde
sessiz enginde
dalgındı ufuklar
martılar yorgundu
neredeydi çocuklar
kırgın geceler
bir düşün ardında
'yıldızların altında'
sevgiye özlem
buruk tadında
yalınayaktı

SOSYAL MEDYA

ZAFER ÖNLER¹

Prof. Dr. Zafer Önler, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Emekli Öğrt. Üyesi

1

Sosyal medyayı herkes farklı amaçlarla kullanır, bu da doğal. Hangi amaçla kullanılırsa kullanılsın, olağanüstü bir iletişim ve bildirişme kanalı. Ben çok seviyor ve kullanıyorum. Nedenini kısaca açıklayayım:

Kırk bir yıl dört ayrı üniversitede ders verdim. (Şimdi emekliliğimin yedinci yılındayım) Dersliklerde, sayıları otuz ile yetmiş beş arasında değişen öğrenciler. Kırk bir yılda kaç bin öğrenci beni en az üç ya da dört yıl dinlemek zorunda kaldı, bilmiyorum. Türk Dilinin en eski dönemlerinden günümüz Türkiye Türkçesine dek çok geniş bir alanı içeriyordu derslerim. Konuları ağır olan derslerimde ortamı rahatlatmak, öğrencinin ilgisini uyandırmak için sıkça hayata, edebiyata, sosyal olaylara ilişkin bilgiler sıkıştırırdım aralara. Bunca yıl, bunca bilgi aktarma çabalarımın sonunda, eski öğrencilerimde bu bilgilerin kaçta kaç kaldı? Daha doğrusu anlattıklarımın kaçta kaç alınmış, öğrenilmişti? Çok fazla olduğunu sanmıyorum. Ve çok doğaldır bu, hiçbir zaman öğretmeye çalıştıklarınızın alınılanı yüzde elliyi geçmez.

Asıl önemlisi de öğrenciler derslerimi gönüllü olarak almıyorlardı ki. Zorunluydular o dersleri almaya. Kısacası ilgi duydukları, merak ettikleri için değildi bu dersleri almaları. Bu da ister istemez şöyle bir durum çıkarıyordu ortaya. Öğrenciler, anlatılanlardan, sınavlarda sorulacak ve sorulmayacak bilgileri tahmin etmeye çalışıyor, anlatılanlardan sorulmayacağını sandıklarını zihinlerinden ayıklıyor, bunlara kulaklarını tıkıyorlardı. İnsan psikolojisi açısından çok doğal bir durum.

Şimdi, yedinci yılındayım emekliliğimin. Hemen her gün, kendi canımın istediğince çeşitli konularda buralara bir şeyler yazıyorum. Tamamen rastgele, kendi ilgi alanlarım, düşüncelerimi ve çeşitli konulara ilişkin bilgilerimi, ilgi duyabilecek insanlarla paylaşmak istiyorum. Merak edip, ilgi duyan, tanıdık, tanımadık birçok

insan bu yazdıklarımı görüyor, okuyor, benimsiyor ya da yadırgıyorlar ama ilgilenenlerin hepsi de zorunlu olmadıkları halde, gönüllü olarak istedikleri için okuyor, bakıyor, dinliyorlar. Ben de sınıflarda olduğumdan binlerce kat daha özgürüm paylaşımlarımda. Belirli konuları anlatmak zorunda değilim. Ne istiyorsam onu paylaşıyorum. Bu yüzden sosyal medyayı seviyor ve kullanıyorum.

MERAKLILARI İÇİN NİTELİKLİ BİRKAÇ ROMAN ÖNEREYİM ;

- 1-DOSTOYEVSKİ: Karamazof Kardeşler, Budala, Ecinniler, Yer Altından Notlar
- 2-TURGENYEV: Babalar ve Oğullar, Duman
- 3-TOLSTOY: Savaş ve Barış, Anna Karenina, İvan İliçin Ölümü, Hacı Murat
- 4-GOGOL: Ölü Canlar
- 5-KAFKA: Şato, Dava
- 6-STENDAL: Kırmızı ve Kara
- 7-BALZAC: Gorio Baba, Vadideki Zambak
- 8-EMİLE ZOLA: Germinal
- 9-HERMAN HESS: Narziss ve Goldmund, Bozkır Kurdu
- 10-LUIS FERNAND CELINE: Gecenin Sonuna Yolculuk, Taksitle ölüm
- 11-ELIAS CANETTI:Körleşme
- 12-UMBERTO ECO: Gülün Adı, Faucult Sarkacı
- 13-ITALO SEVEVO: Zeno'nun Bilinci
- 14-THOMAS MANN:Büyülü Dağ (İki Cilt), Doktor Faustus
- 15-SALMAN RUSHDI:Magriplinin Son İç Çekişi
- 16-MU YAN: Kızıl Darı Tarlaları
- 17-YUKİO MIŞİMA: Bir Maskenin İtirafı, Bahar Karları, Kaçak Atlar, Şafak Tapınağı, Meleğin Çürüyüşü
- 18-GÜNTER GRASS: Teneke Trampet
- 19-SADIK HİDAYET: Kör Baykuş
- 20-OSCAR WİLD: Dorian Gray'in Portresi
- 21-ANTHONY BURGES: Otomatik Portakal

(Zafer Önler'in yerli yazarlardan önerileri gelecek sayımızda yer alacaktır.)

SESİMİ DUYAN VAR MI?

KEMAL KIRMIZI

Öğle vakti Hatay'a geri geldik. Artık sis yoktu ama şehir de yoktu. Temizlenen yerler tuğla, kiremit ve seramik kırıntıları tarlasına dönmüştü. Arada çocukların oyuncaklarının kırıkları da gördük. Sit alanı diye temizlenmeyen enkazların altında kalan arabalar da direnci bırakmış çökmüştü. Asi Nehri'nin üzerindeki köprüler de yaralıydı. Asi daha bulanık akıyordu. Burada olan yürüyüşe şehri terk eden yani terk etmek zorunda kalan insanlar katılıyordu.

05. 02 .2024 - Saat 00.00 – 06.02.2024 otobüsümüz hareket etmişti. Depremde yaşamını yitiren canları anmak ve kalanların acılarını paylaşmak için yollardaydık. Ne garip geçen yıl bu saatlerde yeraltı depreme hazırlanıyormuş. Bizler, Mersin'de bile o saatte sarsıntıyla uyanmış, korkmuş ve ürkmüştük. Hasta yatağından kalkamayan eşimin yanına oturup üzerine eğilerek sarsıntının geçmesini beklemiştim. O da depremi bizim gözümüzde yaşadıktan bir ay sonra yaşama veda etti. Hissedemediği o koca sarsıntı onu hiç korkutmamıştı.

Şimdi Adana'yı geçtik. İnsanlar koltuklarında diken üstünde çoğunluk Antakya şivesi ile konuşuyordu. Kimsenin uyumaya niyeti yoktu. Geçen yıl bu saatleri ve sonrasını yani acılarını anlatıyorlardı. Depremden sonra ilk defa gidiyor olduğum Antakya'da bakalım neler görecektim? Acılar tazelenecek, uykusunda ne olduğunu anlamadan yaşama veda edenler için dualar edilecek ve ne olduğunu anlayan acıyı, korkuyu ve felaketi en dibine kadar yaşayan yaralıları, gönlü yaralıları tekrar kor olacaktı. Ne garip, depreme ve deprem saatine doğru gidiyorduk. 06 Şubat 2024 saat 00.08.herkesin gözü dışardaydı karanlığa karışıp bir an önce orada olmak istiyorduk. Saat 04.17'de Hatay'da hayatta kalanların oluşturduğu acı seline katılacaktık, mezarlığa doğru yürüyüp, mezarı

olanları ziyaret edecektik

Gözlerden uyku değil, acı akıyordu, yüzlerden sevinç değil hüznün fişkırıyordu. Kabuk bağlamış ama sızısı bitmeyen acıyı, acıyla bastırıp huzur bulmaya çalışıyorlardı.

Otoban bitti. İskenderun şehir ışıkları bir yıl öncesini hatırlar gibi kesik kesik yanıyor, sanki korkudan titriyor. Kardeşim ve eşi de depreme İskenderun'da yakalanmışlardı. Dışarı fırlamışlar, evleri hasar görmüştü. Depremden Ankara'ya doğru kaçarken Aksaray'da arabaları buzlu yolda kaymış ve pert olmuştu, kendileri az hasarla kazayı atlattı, korku içinde korku yaşamışlardı. Evet, Belen'e tırmanmaya başladık. Otobüste sarsıntı çoğaldı ve devam etti. Yollar bozulmuş ve bozuk kalmış. Az önce azıcık yağın yağmur yolları ıslatmış. Çok yavaş ilerleyebiliyorduk.

Daha önce Hatay'a gidişlerimde Belen'den sonra ayrı bir güzel dünyaya girmiş gibi olurdum. Şimdi ne olacaktı acaba, ne hissedecektim? Belen'den aşağıya inişe geçmiştik.

Sis başladı ve gittikçe çoğaldı. Sanki yoğun bir bulutun içine girmiştik. Zaten karanlık olan dışarıda hiçbir şey göremez olduk. Yanımızda önümüzde giden araçlar dörtlülerini ve sis lambalarını yakmıştı. Hatay'a yaklaştığımızı etrafımızda

yanıp sönen ışıkların çoğalmasından anlıyorduk. Sisler içinde epey ağır ağır gittikten sonra trafiğin artık durduğu yerde bizim otobüs de durdu ve araçtan indik. Yoğun bir sis ve hafif yağmur vardı. Montlarımızı ve sırt çantalarımızı alarak çamurun üstünde kayan insan seline katıldık. Çoğunluğu Hataylı olan arkadaşlar bile nerede olduğumuzu bilemiyorlardı. Zaten yok olan bir şehre gelmiştik ama yok oluşu bile göremiyorduk. Doğa utanmış, kendi ayıbını göstermemek için üzerini sisle kapatmıştı. Her yaştan binlerce insan deprem yerine ve saatine geri gelmişti. Cep telefonlarının ışıkları açılmış sise karışan sloganlar eşliğinde çamur üstünde yürünüyordu. Arada bir yanımızdan koruma ordusu eşliğinde birileri geçiyordu. Kim olduklarını göremiyorduk ama ıslık ve yuh seslerini duyuyorduk.

Saat 16,17 binlerce insan dondu kaldı, telefonların ışıkları söndü, sis içinde herkes kayboldu su zerrelere ile acı, korku, çaresizlik, dehşet zinciri oluşturdu. Duygular, düşünceler gitti geldi ve sessizlik patladı.

"Sesimizi duyan var mı?
Sesimizi duyan var mı?
Sesimizi duyan var mı?"

Binlerce insan sesini duyurmaya çalışıyordu. Duymayanlara duyurmak, görmeyenlere görünmek ne kadar zordu.

Bir süre sonra sesler kısık, ayaklar çamur, montlar ıslak, duygular yorgun ama biraz mutlu olarak otobüste toplandık.

Mezarlık ziyaretine gidip karanlıkta mezar arayan insan silüetlerini gördük. En azından bir mezarı var diye fısıltıyla karanlıkta, karanlığa şükreden sesler duyduk. Sesimi duyan var mı diye bağıra bağıra ölmek bir mezarı bile olmamak nasıl bir şeydi acaba?

Sabahın erken saatinde Samandağı'ndaydık. Yolların bozukluğunu, şehrin bakımsızlığını deprem bile kapatamamıştı. Sis yoktu ve güneş doğmuştu. Uzunluk olarak dünyanın ikinci kumsalı olan Samandağ Sahili tüm bakırlığı ve bakımsızlığı ve terk edilmişliğiyle "Sesimi duyan yok mu?, Beni gören yok mu?"

diye bağıırıyordu. Tüm şehir değil ama birçok evin yıkılmış olmasına rağmen insanlar şehri terk etmemişlerdi veya edememişlerdi. Yıkıkların arasında yaşıyorlardı. Üç din için kutsal olan bir ziyarete uğradık. Dileklerde bulunduk.. Ne dileyebilirdik ki?

Daha sonra kendimizi bir yürüyüşün içinde bulduk. Çok kalabalıktı ve insanlar susmuyordu. Çaresizliği, yokluğu, yoksulluğu ve acılarını haykırıyorlardı. Sesleri yankılanmıyordu çünkü sesin çarpacağı ve yankılanacağı binalar yoktu.

Öğle vakti Hatay'a geri geldik. Artık sis yoktu ama şehir de yoktu. Temizlenen yerler tuğla, kiremit ve seramik kırıntıları tarlasına dönmüştü. Arada çocukların oyuncaklarının kırıkları da gördük. Sit alanı diye temizlenmeyen enkazların altında kalan arabalar da direnci bırakmış çökmüştü. Asi Nehri'nin üzerindeki köprüler de yaralıydı. Asi, daha bulanık akıyordu. Burada olan yürüyüşe şehri terk eden, yani terk etmek zorunda kalan insanlar katılıyordu. Daha sakindiler, yere değil daha kararlı ve cesurca karşıya bakıyorlardı.

"Deprem değil rant öldürür!
Biz halkız yeniden doğarız ölümlerle!
Unutma hesap sor!
Ma rihna, nihna hon !
Unutmak yok, affetmek yok!"

Akşam oldu artık olmayan şehri terk ettik herkesle beraber. Kısa sürede, az sözcüklü sohbetlerle, anlık bakışlarla, anlık duyularla ve anlık duygu atlayışlarıyla birçok insanı anladık. Demek ki anlamak anlaşılacak, sevmek sevilmek için uzun yıllar gerekmiyormuş.

Depremi yıkımını yaşayan mı, yıkımı yaşatan mı, yoksa yıllarca biriktirdiği enerjiyi boşaltan dünyanın yerkaşuğu mu suçluydu?

MERSİN SANAT EDEBİYAT DERNEĞİ

3. İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ 2024

SEÇİCİ KURUL: Nursel Duruel, Ali F. Bilir, Orhan Özdemir
Çetin Derdiyok, Ferhat İşlek

3. İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ, bu yıl (2024) yetişkinlere yönelik, serbest konulu öyküler içeren bir dosyaya verilecektir. Söz konusu dosyanın daha önce kitap olarak basılmamış olması gerekmektedir. Öykü dosyaları 40 sayfadan az, 60 sayfadan çok olmayacak, Times New Roman-12 punto-tek satır aralığı-A4 kâğıdının tek yüzeyine, her sayfada rumuz ve sayfa numarası yazılarak hazırlanacaktır.

Dosya 5 (Beş) kopya olacaktır.

Yarışmaya katılacak öykü dosyası, kısa özgeçmiş, adres-mail adresi-telefon numarası vb iletişim bilgileri ve yazarın kimlik bilgilerini içeren zarfla birlikte aşağıdaki adrese kargo ile gönderilecektir.

ERKAN ÖZAYDIN
İLYAS HALİL ÖYKÜ ÖDÜLÜ
Cumhuriyet Mah. GMK Bulvarı NO: 965 / E
PALMA 1 Sitesi B 5 Blok D 4 Davutlupe-Mezitli-MERSİN
0536 771 51 59

SON BAŞVURU: 10 Ekim 2024

SONUCUN DUYURULMASI: 02 Aralık 2024

www.mersinsanatedebiyat.com adresinden ve basın aracılığıyla duyurulacaktır.

ÖDÜLLER:

Birinciye 20.000 TL, İkinciye 7.500 TL ve Üçüncüye 3.500 TL

ARAMIZDA KALMASIN

CELAL KARACA

Uzun yıllar, edebiyat dergileri için söyleşiler yapan ve bu söyleşilerle Türkiye'nin kültür sanat ortamına büyük katkılar sunan Celal Karaca, *Aramızda Kalmasın*'da okuru karikatür, edebiyat, tiyatro, sinema dünyasının dev isimleriyle buluşturuyor. Attilâ İlhan'dan, Vedat Türkali'ye, Rasih Nuri İleri'den Vüs'at O. Bener'e pek çok isimle yaptığı söyleşilerde hayata, Türkiye'de aydın olmanın sorumluluğuna, sanatın ticarileşmesine dair büyük bir tabloyu farklı fırçalarla resmediyor.